

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 33
12/2018
24. marec 2018

Cena 0,50 €

Ludo Štefko

ZALOŽIL LUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

PUBLICISTA LUDOVÍT ŠTEVKO
O CYNICKEJ PROPAGANDE
Strana 4.

INTEGRAČNÉ VÍZIE
A BALKÁNSKA REALITA
Strana 5.

SO SLOVENSKÝM SRDCOM
V OBOCH KOMORÁCH FZ
Strana 6.

NADŠTANDARDNÁ KONDÍCIA
SLOVENSKEJ EKONOMIKY
Strana 7.

VEĽKŇAZ PROGLASU
A INÝCH PREBÁSNENÍ
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Je rozhodnuté. Sen o predčasných voľbách alebo úradníckej vláde prezidenta Kisku sa rozplynul po nečakanom štátnickom geste premiéra Roberta Fica, ktorý sa rozhodol podať demisiu s podmienkou, že prezident vymenuje nového premiéra z víťaznej politickej strany vo voľbách v roku 2016. Nová vláda pozostávajúca z doterajších koalíčných strán bude mať podporu parlamentnej väčšiny, čo koalícia doloží podpismi poslancov. Prezident pred takýmto návrhom nemôže cúvnuť, ak má dodržať ústavný rámec riešenia politickej krízy na Slovensku, ktorú sám vyvolal a výdatne živil v súčinnosti s opozíciou a mimovládny organizáciami.

Nech už bude rekonštrukcia vlády koalície Smer, SNS a Most – Híd viac či menej rozsiahla, bude to bezpochyby vláda kontinuity s programom schváleným po posledných parlamentných voľbách. Výmena niektorých figúr na ministerských postoch za existencie doterajšej koalície je pre smerovanie ďalšieho vývoja na Slovensku nepodstatná, v tom majú, chvalabohu, niektoré ukríčané dmy v politike pravdu. Nijaký prevrat, nijaké uchopenie moci z ulice sa nekoná, a to je dobrá správa pre Slovensko aj pre strednú Európu. Vraždiť klin medzi zoskupenie krajín V4 je predsa agenda istého finančného špekulanta z Piatej avenue v New Yorku a jeho priateľa oligarchu, sediaceho v kresle slovenského prezidenta.

Dohoda medzi stranami vládnej koalície má ešte jednu zaujímavú príchut': doterajšia ministerka spravodlivosti Lucia Žitňanská v úrade končí. To je ďalšia dobrá, aj keď podružná zvešť. Žitňanská svojou osobnou neoliberalnou politikou nahrávala opozíciu, patrila skôr do názorového spektra Sulíkovej strany, a nie do aktuálnej vládnej zostavy. Samozrejme, to isté sa dá povedať o Šebejovi, Ondrejcsákovi a Švejnovi, exponentoch rôznych mimovládnych organizácií v zolde Open Society Foundations. Možno tá špinavá hra o ovládnutie Slovenska ešte nie je v záverečnom dejstve, ale zdá sa, že dych médiami zmanipulovanej ulice sa kráti a Sulíkovo nezriadené pachtenie po moci opäť dostalo príučku z politického boja.

Ludovít ŠTEVKO

ISSN 0862-8823
9 770862 882007

Protestné zhromaždenia sú útokom proti parlamentnej demokracii Menšina chce ovládať väčšinu

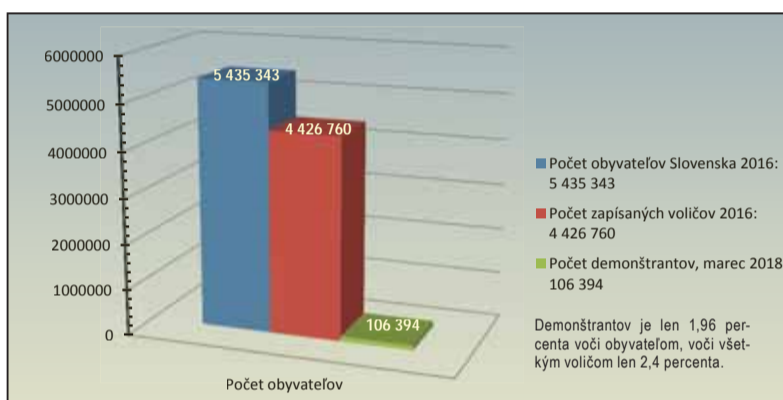
Maroš SMOLEC – Graf: Slovenské národné noviny

Robert Fico podal dva týždne po vražde novinára J. Kuciaka a jeho snúbenice demisiu. Osobná tragédia dvoch mladých ľudí sa stala spúšťačom významných politických zmien v Slovenskej republike. Niektorí politici, médiá v zahraničných rukách a neviditeľní režiséri spoza mora túto tragédiu využili na svoje záujmy. Bývalý premiér a jeho najbližšia suita možno urobili viacero chýb, napríklad kauza Bašternák, ale spôsob, ktorý bol použitý na ich „odidenie“, je útokom na ústavnosť parlamentnej demokracie.

Najskôr sa ľudia zišli na námestiach, aby protestovali proti brutálnemu zločinu dvojnásobnej vraždy. Žiadali spravodlivé vyšetrovanie skutku a odchod ministra vnútra R. Kaliňáka a policajného prezidenta M. Gašpara. Na to mali právo. Policajný prezident pár hodín po objavení mŕtvych tiel 25. februára vo Veľkej Mači vypustil džina z flaše. Vraj motívom vraždy je investigatívna práca J. Kuciaka – čo sa dodnes nepotvrdilo. Aj na tlak koalícieho Mosta – Híd minister Kaliňák 12. marca odstúpil z funkcie. Organizátori protestov začali požadovať viac – politický koniec Roberta Fica.

BOJ O VOĽBY

Premiér R. Fico sa rozhodol vypočuť „hlas ulice“ a 15. marca podal demisiu. Ustúpil tlaku menšej časti verejnosti. Utajeným režisérom to však nestačilo. Mládežníckych tribunov na námestiach inštruovali, aby začali požadovať predčasné parlamentné voľby. Most – Híd s touto myšlienkou aj chvíľu kolaboroval. Koalície strany SMER-SD, SNS a MOST – Híd však zmenili vývoj udalostí. Namiesto vyhlásenia predčasných parlamentných volieb sa dohodli na vzniku novej koalíciej vlády pod vedením Petra Pellegriniho zo strany SMER-SD. Dezignovaný premiér priniesol prezidentovi A. Kiskovi podpisy sedemdesiatich deviatich poslancov koalície, že budú novú vládu v NR SR podporovať. Jediný, kto s tým nesúhlasil, bol F. Šebej – vzdal sa poslaneckého man-

Účasť vyše 106 tisíc demonštrantov, ktorí sa zúčastnili na protestných pochodoch Za slušné Slovensko v celej krajine sme čerpali z odhadov organizátorov. Je celkom možné, že ich odhady sú nadhodnotené. Potom je percentuálna účasť ešte nižšia.

datu. A to bolo doslova červené súkno pre opozičné hnutie. Demonštrácie 16. marca už boli výsostne politické, ak nie stranické, za predčasné parlamentné voľby. Nepohodným sa pre nich stal aj budúci premiér Pellegrini. Na demonštráciách sa už začali objavovať aj vulgárne transparenty proti vládnym politikom.

Opozícia, organizátori protestov z mimovládnych organizácií a opozičných médií možno vyhrali bitku, vojna však pokračuje. V čase uzávierky tohto vydania Slovenských národných novín ešte nebolo jasné, či sa P. Pellegrinimu podarí zložiť novú vládu a získať sedemdesiatšesť hlasov poslancov. Od vraždy novinára uplynulo pár týždňov a protesty proti násiliu na novinároch sa zmenili na demonštrácie proti

ústavne zloženej vláde, ktorá napokon podala demisiu.

MOTÍVY ORGANIZÁTOROV

Zaujímavý posun od vraždy novinára k predčasným parlamentným voľbám. Na námestiach protestovalo možno osemdesiat tisíc obyvateľov (aj keď odhady organizátorov sú nadsadené). R. Fico získal v parlamentných voľbách 2016 päťstodvatisíc preferenčných hlasov – čo je päťkrát viac pre jedného politika ako súčet všetkých protivládnych demonštrantov. A motív? Čo motivuje organizátorov protestov? Stačí len spomenúť, kto sú organizátori protestov. Peter Nagy pracuje pre denník SME ako projektový manažér. Katarína Nagy Pázmány spolupracuje s Centrom environmentálnej a etic-

kej výchovy Živica, ktoré spravuje dva podstatné inštitúty – Sokratov a Komenškého. S oboma inštitútmi spolupracujú dve významné nadácie: Pontis a Eset. Práve tzv. „esetáci“ založili Denník N a jasný vplyv mali aj na založenie strany Progressívne Slovensko. Nadácia Pontis je zas napojená údajne na spoločnosť Open Society Foundation Georga Sorosa. V správnej rade sedí absolventka Stredoeurópskej Univerzity v Budapešti, ktorá sa ani len netají takýmto prepojením. Juraj Šeliga je právnik mimovládnej organizácie Via Iuris, finančne napojenej na spoločnosť Open Society Foundation. Studentka Karolína Farská je známa z protikorupčných protestov, ktoré organizovala spolu s Dávidom Strakom. Ten ani nevedel, prečo protesty vlastne spoluorganizuje. Škoda reči...

Motív týchto ľudí je zrejme – otočiť smerovanie Slovenskej republiky, ktorá si za posledné roky vydobyla silné postavenie v rámci krajín V4 i celej Európskej únie. Dosahuje výborné ekonomické výsledky, zlepšuje sociálne postavenie svojich obyvateľov, zvyšuje minimálnu mzdu, zavádza platby za prácu v noci a cez víkend, vychádza v ústrety životníkom, chráni domácu pôdu a vodu a dokonca úspešne smerovala do tzv. európskeho jadra. Na druhej strane odmietla Istanbulský dohovor scestnej gender ideológie a kvóty pre imigrantov, hlási sa k odkazu kresťanskej európskej kultúry – a to niekomu spoza mora evidentne prekáža...

3 OTÁZKY PRE:

docenta Pavla POLLÁKA, autora pocty maticiarovi Imrichovi Kružliakovi

Svedok slovenských dejín aj nášho exilu

• Ste autor diela o najstaršom maticiarovi – stotiročnom Imrichovi Kružliakovi; spisovateľ Anton Baláž tvrdí, že publikácia si zaslúži vysoké odborné ocenenie...

To ma, samozrejme, teší, ale osobitne by som chcel poďakovať za to, že knihu, ktorá je výberom z diela a obsahuje prvú bibliografiu rozsiahlej Kružliakovej tvorby, dôstojne vydala Matica slovenská. Vydanie podporila Slovenská sporiteľňa a Kružliakovo rodné mesto Detva. Zároveň však chcem povedať, že celá tá rozsiahla práca s archívom bola pre mňa osobitne pri všetkej náročnosti podnetná, lebo je vlastne súčasťou sedemdesiatich rokov nášho priateľstva.

• Po niekoľkoročnej náročnej práci ste vydali knihu ako vyše

deväťdesiatročný, sám ste prispeli finančne na jej vydanie a osobne ste ju zanesli Imrichovi Kružliakovi do Mnichova...

Sme dlhoroční priatelia. Imricha Kružliaka si ako rozhladeného človeka s kontaktmi na významných politikov vo svete, ako osobnosť, ktorá podporovala vyhlásenie slovenskej zvrchovanosti, samostatnosti, vybral za poradcu najprv predseda vlády SR Milan Čič a potom aj prezident Michal Kováč. V prvej časti pod názvom Dejiny života Imricha Kružliaka som sa usiloval uviesť čo najviac faktov a výpovedí, podrobností a ľudí, aby som dokumentoval, že to je človek národnej tradície, hlboko slovenský a európsky zakorený, ktorý vo veku sedemdesia-

tich piatich rokov prichádza domov na Slovensko, aby bol užitočný.

• Údaje o živote, ako aj bibliografia a knižné dielo do roku 1989, aj po tomto dátume, prehľad článkov, úvah a vystúpení tvoria značnú časť publikácie...

Samozrejme, bolo nevyhnuté o. i. zachytiť dvadsať rokov obsahu časopisu Horizont, ktorý mal redakcie v Zürichu, Mnichove, New Yorku, Paríži, vo Viedni, v Berne, Toronte, Londýne, Montreali, Buenos Aires a Ríme; bola to posledná príležitosť, aby všetka významná súčasť Kružliakovej práce bola podchytená a slúžila ako vierohodný zdroj.

Zhovárал sa Dušan D. KERNÝ
Foto: archív P. P.

VSNN 13-14/2018
SI PREČÍTAJE

Do slovenského školstva sa kdekoľvek obúva, ale výhrady stoja neraz argumentačne na vode
Integrovaná zdravotná starostlivosť môže byť dobrým riešením aj pre Slovensko
Čiernokľačianska slonovinová pyxida je nezaplátiteľný archeologický klenot sám osebe

Slovenský denník KDH aktívne využíval spravodajské informácie V Bruseli vystupujú proti svojmu štátu

Eva ZELENAYOVÁ – Foto: TASR

Vyslanie osobitnej monitorovacej misie na Slovensko či osobitnú debatu o kauzách, ktorými sa zaoberal zavraždený Ján Kuciak, na plenárnej schôdzi Európskeho parlamentu v Štrasburgu iniciovali europoslanci Miroslav Mikolášik a Ivan Štefanec (obaja KDH). Situáciu po vražde Jána Kuciaka a jeho snúbenky využil aj predseda KDH Alojz Hlina, keď v TA3 povedal, že kresťanských demokratov chcú voliť nielen kresťania, ale aj ateisti pre predvídateľnosť konania hnutia. Nuž, pozrime sa, aké čitateľné je KDH nielen pre svojich voličov.

Vladimír Mečiar v rozhovore pre náš týždenník v súvislosti s dňom v roku 1992 povedal, že „už dávnejšie bola zriadená jednotka boja s nacionalistickým extrémizmom pri Federálnej bezpečnostnej službe, ktorá mala za úlohu diskreditovať osoby a všetko, čo sme robili. Išli cez novinárov, médiá a do značnej miery cez denník KDH, kam nosili hotové materiály na zverejnenie“.

■ V CUDZOM ZÁUJME

Na tento rozhovor zareagoval Anton Selecký, ktorý bol od prvého januára 1992 zástupcom šéfredaktora Slovenského denníka a potvrdil slová V. Mečiara. Pred rokom 1989

Disident Anton SELECKÝ demaskuje pozadie aktivít v boji proti vláde Vladimíra Mečiara, kde pri formovaní doktríny „antimečiarizmu“ zohrali významnú úlohu aj Ján Čarnogurský (na obr.) a Slovenský denník ako tlačový orgán KDH.

bol členom známej bratislavskej Čarnogurským, Miroslavom Kusým, päťky disidentov (spoločne s Jánom Vladimírom Maňákom a Hanou

Ponickou). Video, v ktorom hovorí o práci v Slovenskom denníku, vydávanom KDH, obhajuje politiku tohto hnutia podriadenú cudzím záujmom. Selecký sa v ňom prihovára slovami: „Rád by som zdokumentoval moje pôsobenie v Slovenskom denníku i čo sa týka Vladimíra Mečiara, keďže dnes sa hovorí o zasahovaní cudzích mocností alebo tajných služieb či nejakých servisov do politiky na Slovensku, tak presne toto sa stalo aj vtedy.“ Ďalej Selecký spomína, že v tom čase sa rozbiehala veľká kampaň proti Mečiarovi a jeho HZDS. Predsedom slovenskej vlády bol Ján Čarnogurský, ktorý súčasne zastával post predsedu KDH. Blížili sa voľby (jún 1992) a podľa Seleckého „to bolo veľmi hektické obdobie a Slovenský denník v boji proti Mečiarovi hral prím. Dostávali sme strašné množstvo informácií, bola nám k dispozícii Federálna bezpečnostná služba, dostávali sme hotové informácie na uverejnenie“. Dokonca na kameru ukázal odkaz, v ktorom boli uvedené priame kontakty na generálneho prokurátora ochotného pomôcť...

Selecký vyvrátil tvrdenia, že zasahovanie cudzích spravodajských

služieb alebo iných organizácií od diania na Slovensku je konšpirácia.

■ SPRAVODAJSKÉ HRY

Zdôraznil, že cez KDH tu pôsobila britská spravodajská služba MI6, ktorá napríklad do redakcie doručila predvolebný leták. Išlo o porovnanie dvoch kandidátov – Jána Čarnogurského a Vladimíra Mečiara, pričom pod menom Čarnogurského bolo o. i. uvedené: „Teraz chce posilniť Slovensko prostredníctvom spoločného štátu.“ A pod menom Mečiara: „Teraz chce rozbiť spoločný štát a tak ohroziť Slovensko.“ Selecký poukázal aj na fakt, že leták nevyrobila nijaká slovenská firma a že v podstate ani tak nešlo o voľby ako o to, či vznikne samostatné Slovensko.

Ďalšie kroky KDH voči štátotvorným aktom sú všeobecne známe. Aj postoj hnutia k štátnosti odradil mnohých kresťanských voličov od tejto strany, inak by neoscillovala okolo ôsmich percent preferencií. Ak dnes Hlina ukazuje na slovenské kostoly plné križov, kde vidí potenciál pre KDH, znova zneužíva čítanie ľudí. Najmä ak sa ustavične potvrdzuje protislovenské pôsobenie tohto politického subjektu.

Z rekordne krátkeho rokovania parlamentu opozícia stiahla svoje návrhy Rodina má byť základná bunka spoločnosti

Ján ČERNÝ – Foto: archív SNN

Aby ďalej komplikovali situáciu na politickom kolbišti rozhodli sa opoziční poslanci pri otvorení riadnej 28. schôdze Národnej rady Slovenskej republiky stiahnuť z jej programu všetky svoje legislatívne iniciatívy. Program schôdze sa tak zúžil iba na prezidentom vrátené zákony a vládne návrhy zákonov.

Jeden spomedzi legislatívnych návrhov, ktorý „mal to šťastie“ a prešiel do druhého čítania, bol zákon navrhovaný koalíciou Slovenskou národnou stranou o posudzovaní vplyvov na manželstvo, rodičovstvo a rodinu. Čo je jeho podstatou? Podľa SNS by sa pri predkladaní a tvorbe zákonov už v tejto fáze mal posudzovať aj ich vplyv na rodinu. Takáto právna úprava by do budúcnosti mala podľa SNS zabrániť vládám prijímať zákony s negatívnym dosahom na rodinu. Koalíciným partnerom národnári súběžne navrhli aj vytvorenie Rady vlády pre rodinu a demografický rast.

„Slovensko potrebuje novú koncepciu rodinnej a demografickej politiky,“ povedala v súvislosti s predloženým návrhom poslankyňa SNS Eva Šmolíková. Rodina musí podľa nej zostať základnou bunkou spoločnosti. „Našou povinnosťou je ju chrániť, aj keď nie každý z nás žije v úplnej tradičnej rodine.“ Poslankyňa prízvukovala, že SNS mieni podporovať aj osamelých rodičov s deťmi. Na vysvetlenie prečo takýto legislatívny návrh treba uviesť, že v súčasnosti podľa zákona o rokovaní parlamentu je navrhovateľ legislatívy povinný skúmať pri

predkladaných návrhoch jej vplyvy iba na verejné financie, na podnikateľské a životné prostredie, na obyvateľov a zamestnanosť.

Slovenskej národnej strane ako spolupredkladateľovi (spolu s Mostom – Híd) prešiel v parlamente aj ďalší návrh. Do druhého čítania sa dostala aj právna norma, ktorá upresňuje kompetencie príslušníkov Policajného zboru, zamestnancov obecných a mestských polícií a iných príslušných orgánov pri preverovaní, či maloletá alebo mladistvá osoba požíla alkohol alebo návykovú látku a či pritom došlo k porušeniu zákona.

V čase politickej krízy a výmeny slovenskej vlády bola koalícia v parlamente na prekvapenie jednotná. Riadne zvolaná pracovná schôdza trvala neuvěřiteľne krátko.

Majú takto získať právnu oporu, aby mohli podrobiť mládež zisťovaniu na požitie alkoholu alebo iných návykových látok, ak je dôvodné podozrenie, že sa tak stalo. Súčasný zákon o ochrane pred zneužívaním alkoholických nápojov hovorí, že maloleté osoby do pätnástich rokov a mladistvé osoby do osemnástich rokov nesmú požívať alkoholické a iné návykové látky, pričom sú povinné podrobiť sa orientačnej dychovej

skúške alebo orientačnému vyšetreniu testovacím prístrojom na zistenie omamných alebo psychotropných látok. Práve to, že „sú povinné“, nebolo v zákone upresnené, neboli doteraz špecifikované okolnosti, za ktorých – ľudovo povedané – museli mladí fúkať. To nateraz spôsobuje praktické problémy pri kontrole dodržiavania zákonom stanoveného zákazu a oslabuje vymožiteľnosť právnej normy.

VŠIMLI SME SI

Organizácia Spojených národov prijala v septembri 2015 Agendu 2030 pre udržateľný rozvoj. Na splnenie jej sedemdesiatich cieľov udržateľného rozvoja (SDGs) sa zaviazala aj Slovenská republika. V záujme efektívnej implementácie si Slovenská republika zvolila cestu určenia užšieho súboru národných priorit.

Mali by odzrkadľovať všetky rozhodujúce ciele udržateľného rozvoja a stať sa základom na dlhodobé strategické plánovanie a riadenie v Slovenskej republike.

Agenda 2030 a jej priority

Ako SNN informovala Kvetoslava Kotrbová, špecialistka na koncepcné záležitosti zo Slovenskej lekárskej komory, koncom februára sa na Úrade vlády SR uskutočnilo v bývalého podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu Petra Pellegriniho úvodné stretnutie pracovnej skupiny podriadenej Rade vlády SR pre Agendu 2030 pre udržateľný rozvoj. Stretnutie viedla Alena Sabelová, generálna riaditeľka Sekcie riadenia investícií. Podľa dostupných podkladov sme na Slovensku od roku 2001 prijali približne tristo rôznych národných strategických dokumentov rôznej kvality, rozsahu a úrovne. Pracovnú skupinu tvoria vyše tri desiatky odborníkov z rôznych rezortov, z toho minimálne šiesti sú odborníci, ktorí pôsobili alebo pôsobia v rezorte zdravotníctva, ako povedzme profesor MUDr. Milan Dragula, PhD., z Martinskej univerzitnej nemocnice, MUDr. Jozef Weber, MPH, viceprezident Slovenskej lekárskej komory, MUDr. Tomáš Szalay zo Stredo európskeho inštitútu pre zdravotnú politiku, PhDr. Mária Lévyová, prezidentka Asociácie na ochranu práv pacientov, bývalá prezidentka tejto asociácie MUDr. Katarína Kaľková, Mgr. Katarína Slezáková z Asociácie inovatívneho farmaceutického priemyslu a PhDr. Kvetoslava Kotrbová, PhD., MPH, špecialistka Slovenskej lekárskej komory na koncepcné záležitosti.

Toto reprezentatívne zastúpenie a vplyv zdravotníckych pracovníkov v ňom by umožňovali aplikáciu komplexného prístupu definovaného Svetovou zdravotníckou organizáciou (WHO) Organizácie Spojených národov z roku 2013 pod názvom Zdravie vo všetkých politikách – Rámec pre akciu jednotlivých krajín. Pracovná skupina sa bude počas najbližších mesiacov spolupodieľať na tvorbe spomínaných národných priorit.

Eva SISOVÁ

Ako monitorovala bratská televízia demisiu Ficovej vlády Objektivita aspoň v zahraničí

Po demisii slovenskej vlády si česká verejnoprávna televízia hneď zavolaala predstaviteľov troch českých parlamentných strán. Stabilita a spoľahlivosť slovenského vládneho partnera je pre nich prvoradá. Výhrady mali k zneužitiu situácie na politické preformátovanie pomerov na Slovensku zo strany prezidenta.

Zároveň sa zdôraznila potreba pri akomkoľvek vytváraní delegácií inštitúcií EÚ dodržať suverenitu a dôveru v schopnosť samotných slovenských orgánov, samotného Slovenska, zabezpečiť objektívne vyšetrovanie. Pochopenie a postoje českých politikov pre potrebu ústavného riešenia a výzvy na dôveru k slovenskej disponovanosti vyvážila verejnoprávna ČT rozhovorom so šéfredaktorom Denika N.

■ EMÓCIE HRAJÚ PRÍM

Rozsiahle spravodajstvo českých novin sprevádzajú komentáre. Hlavní autori významných denníkov ako Lidové noviny či Iavicové Právo sú zo Slovenska. Už v sobotu 3. marca sa v Lidových novinách hovorí, čo sa deje, keď emócie hrajú prím, aby o týždeň na to 10. marca hlavný titulok hlásal: Z ľahve vypuštěný džin neústavnosti. Podľa novin druhý týždeň po zverejnení informácie o vražde novinára Jána Kuciaka a jeho priateľky nie je už na Slovensku nosnou témou ich násilná smrť, ale heslom opozície, väčšiny médií a časti verejnosti, osobitne mladších ročníkov, sa stalo zvrhnutie vlády

a smrť cynicky poslúžila ako zámienka. Nikoho nezaujíma, že nespokojnosť nie je dôvod na nové voľby či novú vládu,

ČO INÍ NEPÍŠU

Demonstranti akoby zabudli na štvrtstoročie demokratických pomerov na Slovensku.

ak politická moc neporušuje ústavu. Pokus o deštrukciu fungovania štátu, pokus o zmenu pravidiel (medzi dvoma

voľbami) to sa teraz deje na Slovensku a nikde vo verejnom priestore nie je vidno snahu zabrzdiť nebezpečný vývoj.

Podľa LN ide nielen o pokus deštruovať fungovanie štátu, ale aj kolotoč osočovaní prerastá do otvorenej nenávisťi. Neznalosť pravidiel demokratického režimu nielen u laickej verejnosti, ale dokonca aj u hlavy štátu, ktorá nechápe alebo netuší, že pravidelné parlamentné voľby slúžia ako poistka voči nestabilite a štátnym prevratom.

■ BEZ TRIEZVÝCH HLASOV

Pozoruhodné je aj poukázanie, že v článku J. Kuciaka nie je nič, čo by sa dalo označiť ako výsledok investigatívnej, teda pátračej činnosti po informáciách v teréne, nedokončený článok je v podstate len rešeršou, informácie sú z verejne prístupných zdrojov, článok neobsahuje nič, čo by bolo tajné alebo investigatívne nové. Článok na rovnakú tému uverejnil týždenník Plus 7 dní v septembri 2016 a nenasledovala vražda autorky, píše sa o. i. v denníku LN s tým, že triezve hlasy nie je počuť.

(ddk)

Foto: Česká televize

Dobrodruhovia sa derú k moci

Roman MICHELKO

V ostatných štrnástich dňoch sme zažili čosi neuveriteľné. Dosiaľ neobjasnená vražda investigatívneho novinára doslova rozpútala politické peklo. Bolo by to pochopiteľné, ak by sa jasne a jednoznačne preukázalo, že tento zločin má priamu súvislosť s jeho pracou a že objednávateľmi či inšpirátormi tohto zločinu sú ľudia či skupiny napojené na vládu. Nič také však nie je potvrdené, dokonca ani nič nenasvedčuje tomu, že by táto vražda mala väzbu na politiku či politické pozadie. Naopak, dnes už môžeme jednoznačne konštatovať, že prvou a najväčšou obeťou celej kauzy je pravda.

Slovenská opozícia, osobitne Matovič, Nicholsonová a Galko, prezili akékoľvek predstaviteľné dno politického hyenizmu. Čo je však ešte horšie, túto špinavú hru hrajú s opozíciou takmer všetky médiá

vrátane verejnoprávných. Cieľ je jasný, extrémne vybičovať vášne a potom v takejto situácii vyprovokovať nejaký, pokiaľ možno krvavý incident. A mnohokrát osvedčený scenár „farebnej revolúcie“ doviesť do konca. Nechcem tým povedať, ba dokonca ani len naznačiť, že to, čo sa dnes deje, je riadené z istých nemenovaných ambasád, nechcem ani naznačovať, že za tým stojí Soros, na to nemám nijaké dôkazy. Naopak, som presvedčený, že podlosť lídrov opozície a ich chorobná túžba po moci za akúkoľvek cenu, i keby bola dláždená mŕtvolami, si vystačí aj sama.

Aby sme sa vrátili k meritu veci, model farebných revolúcií je dlhodobo odskúšaný a často aj úspešne uskutočnený. Na začiatok stačí nejaké zakopnutie vlády, prešlap alebo len nešťastná udalosť. Potom médiá, ktoré nemajú

ambíciu skutočnosť opisovať, ale ich ambíciou je skutočnosť formovať, vyvolajú verejné protesty. Na tých sa postupne stupňujú požiadavky dlhodobo manipulovaných mas. Ak napriek tomu vláda takýmto podlým akciám odolá a po

KOMENTÁR

istom čase začne „revolučný zápal mas“ prirodzene opadať, treba to nejakým zvrátiť. No a „istota“ je nejaká krvavá obeť. Veď vieme, čo definitívne naštartovalo november 1989 – údajne mŕtvy študent Martin Šmíd...

Ešte oveľa horšie následky mal podobný scenár na kyjevskom Majdane. Tam si údajná strelba Berkutu vyžiadala desiatky obetí. Je jasné, že po takých zásahoch je cesta naspäť nemožná. A je tiež zjavné, že niekomu ide práve o to. Rovnako

ako je zjavné, že na Slovensku máme mnoho cynických politikov, pre ktorých je aj takáto cena za dosiahnutie moci prijateľná.

Aby sme však boli objektívni, časť zodpovednosti za eskaláciu napätia má aj Smer-SD. Neschopnosť reálne vyhodnotiť situáciu a iracionálna tvrdohlavosť pri zotrvávaní Kaliňáka na poste ministra viedla k prudkej eskalácii napätia. Ako sa ukázalo, bol a ostal ľahkým a jasne viditeľným terčom, rozpútal priam mediálne besnenie, ktoré narástlo do oblundných rozmerov. Pritom každému súdnemu človeku muselo byť hneď jasné, že udržanie Kaliňáka vo funkcii ministra vnútra je v tejto situácii neudržateľné. Nie preto, že by mal priamu zodpovednosť za vraždu investigatívneho novinára, ale preto, že jeho pozícia bola po kauze Bašternák dlhodobo oslabená. Ak by odišiel včas, pred týždňom či desiatimi dňami, bolo možné zachrániť vládu za cenu tejto jednoduchej výmeny. Dnes je situácia značne iná. Opozícia, zneužívajúc hystériu, ktorú vyvolala, očakáva, že predčasné voľby jej pomôžu k vládnym postom. Vôbec im pritom neprekáža, že ich postoje by s najväčšou pravdepodobnosťou vyvolali silnú mobilizáciu ich odpor-

cov, čo by zase viedlo k ťažkému povolebnému patu.

Zodpovednosť od politických dobrodruhov toho najhrubšieho zrna však sotva možno očakávať. Vynútená abdikácia Fica dala Kiskovi do rúk veľmi silné karty. A dnes je už jasné, že ich s pomocou svojich poradcov chce využiť v čo najväčšej miere. Má strategickú výhodu a môže zásadným spôsobom vplyvať na personálne zloženie novej Pellegriniho vlády.

Ukazuje sa však, že najradikálnejším silám ani takéto riešenie už nevyhovuje. Pre tieto sily sa už aj Kiska stáva súčasťou komplotu, a to len preto, že trvá na jednom z dvoch scenárov, ktoré vo svojom povestnom prejave navrhoval. Zásadná rekonštrukcia vlády je realita, je však možné, že bude postupne stupňovať svoje požiadavky až do takej miery, že znemožní kreoanie novej vlády.

Tento scenár je nadnes menej pravdepodobný, ale nedá sa vylúčiť. V tom prípade by sa však Kiska stal priamym nástrojom destabilizácie, čo je v hrubom rozpore s postavením, ktoré od prezidenta očakáva väčšina občanov. Ak chce svoj mandát ukončiť aspoň s akou-takou ctou, nemal by na to zabúdať.

Rok po veľkom Hurbanovi

Ivan BROŽÍK

Stojí za to práve v týchto búrlivých dňoch na Slovensku pripomenúť si veľikána našich dejín Jozefa Miloslava Hurbana. Aj napriek tomu, že rok jemu prisúdený v médiách sa skončil už pred mnohými týždňami. Stojí za to pripomenúť si túto našu, našťastie, nikdy nepochybnú a napokon ani nikdy nepochybniteľnú osobnosť našich dejín v dňoch výročia jeho – hoci neokruhlých – narodenín.

„Že by to bola márna práca hľadať stopy a šľapaje ducha, chodiť s myšlienkou po tých ríšach, v ktorých sa cez dlhé storočia duch ukazoval, tvoril, ustaľoval, tomu nerozumieme, lebo ten, kto také slovo vybrechne, je cudzincom v duchovnej ríši, svoje pero namáča do vínového špiritusu a okolo seba maľuje kruhy, aby ho v nich neznepekokojoval večný duch.“

Veru, treba sa nám obzrieť po medzníkoch, v ktorých sa na Slovensku

„duch ukazoval“! Aby sme – ako Hurban vo svojich Článkoch pripomínal – „svoje dary nepremrhali na iné živly, ktoré by sa rady zmohli a oslávili peniazmi, lebo to je ľahká cesta“.

Nemožno slúžiť dvom pánom, varoval priam biblicky náš veľký osvie-

POZNÁMKA

tenec. Možno slúžiť ľudu, ale nie aj ľudu, aj moci, aj peniazom. Je čas si vybrať. A dlho už nepotrvať.

„Ako je Slovák človek? Ako je Slovan? Ako vyzerá jeho božstvo, ktoré vzýva, jeho človečenstvo, ktoré zo seba vydáva? Čo znamená v Slovanstve? Čo v človečenstve? Či je nulou pred inými číslami alebo nulou za mnohými jednotkami, desiatkami, stovkami a tisícami? Čo pokladá za dobro? Čo pokladá za zlo? Lebo ak by sme zabudli na tieto otázky, ľahko by sme stavali dom bez

základov. Ale ak si môžeme na tieto otázky odpovedať tak, že odpovede sú substrakt potrebného vyvíjania sa človečenstva, vtedy nás všetky prekážky musia iba vyššie pozdvihnúť, lebo náš interes je taký istý ako u človečenstva.“ Hurbanove slová sú v týchto dňoch mimoriadne aktuálne.

Teraz je asi potrebné symbolické zastavenie sa pri spomienkach na vlaňajšie oslavy Jozefa Miloslava Hurbana. Keď sme na ne tak rýchlo zabudli, keď sme s úderom silvestrovskej polnoci ukončili Hurbanov rok. Kde sú zrazu tí, čo kládli vence, rétori pri jeho pamätníkoch? Kde sú dnes, keď sa láme naša história tým či oným smerom?

Na čo myslia? Na odkaz múdreho a veľkého Slováka alebo na budúcnosť svojej moci? Čo je pre nich prioritou?

Slovensko dostáva ranu za ranou, dokonca už aj od „svojich“. Legislatívny proces, teda práca záko-

nodarcov na prospech občanov i štátu ako celku, sa už pred niekoľkými týždňami utlmil. Slovensko ako štát funguje na voľnobeh. Každý motorista dobre vie, ako takýto výkonový režim ničí motor vozidla a súčasne zamojuje okolie.

Možno sa niektorým čitateľom bude teraz zdať návrat k Hurbanovi nevhodný v čase. Je to však povrchné hodnotenie. Aj ako ľudia sa predsa v zlomových situáciách sami seba najskôr vo vlastnom vnútri spýtame, ako by ich asi riešili asi naši rodičia?

„Orly letia a pútnik sa vlečie po zaprášenej ceste.“ Hurban nám týmto výrokem odkazuje, aby sme vzlietli, aby sme opustili prach a pomalé nerozhodné vajatanie. Aj naša štátna hymna nám pripomína, že už nie je čas spať.

Ustrážme si však rozum pred nerozumom, rozvahou pred unáhlenosťou, bezpečie pred rizikom a pokoj pred nepokojom.

V tomto je celkom nádejný postup a postoj Slovenskej národnej strany, ktorá nepodlieha potrebám častých vyhlásení, reakcií na reakcie, ale stavia skôr na politickú rozvahou. A dokonca na ňu vyzýva aj svojich politických kolegov či rivalov. Orly predsa lietajú...

AKO BOLO, ČO BOLO

V tejto divokej dobe sa cez zhavranenú televíziu, rozhlas, internet a tlačoviny valia vlny krivých obvinení. Bezrestne ich ponúka najmä novodobá mediálno-politická šľachta, ktorá považuje lož za prejav demokracie a prostriedok politického boja. Keď sa za pár dní zistí, že príslušní okydávači klamali, ich ochrancovia uvěřia jednoradkovú opravu na mieste, kde ju nikto nenájde. Okydávači a ich tútori sú spokojní. Pravdu síce nemali, ale v kritické chvíli zasmradili a smrad ostal. Po chvíli vylezú s ďalšími odrbmi. Obrana okydaného je pri jednoducho zaujatých médiách prakticky nemožná.

Keď obyčajný človek zabije autom človeka, strčia ho do basy. Keď to urobí mediálno-politická šľachta, dostane najľahšiu podmienku. Keď jeho komplic urazí do krvi národ, uprostred ktorého žije, vyťahnu na jeho ochranu slobodu slova. Keď si otvorí ústa niekto iný, povláča ho po súdoch.

Mediálno-politická šľachta je mediálne chránená. Už jej

chýba len uhorský zákonník *Tripartitum opus iuris consuetudinarii inclity Regni Hungariae partiumque adnexarum* (Trojdielna kniha obyčajového práva slávneho Uhorského), v ktorom platili iné zákony pre šľachtu,

prisahu odťali ruku alebo vypálili biľag.

Aj v neskoršom *Tripartitum* zákonodarstve bolo spôsobenie ujmy, krivé obvinenie, šikanovanie, urážka na cti – čiže nactiutráhačstvo, považované za

zášť, ale jedine na Božiu spravodlivosť. V knihe sa uvádzajú aj zásady, ktorým musel byť verný richtár, mešťanosta i prísažný člen rady.

Vyžadovala sa najmä bohabojnosť vo všetkých skutkoch,

Festival krivých obvinení

Peter VALO

mestá a poddaných. V roku 1514 ho dokončil Štefan z Verbovic.

Klamstvo, krivé obvinenie a krivoprisažníctvo boli trestnými činmi aj predtým. V časoch Veľkej Moravy, ako aj v začiatkoch Uhorského kráľovstva, keď platila biblická zásada „oko za oko, zub za zub“. Historik Vladimír Segeš odcitoval z 2. zákonníka kráľa Štefana I.: „Ak niekto zabije človeka mečom, nech zhyynie tým istým mečom.“ Okydávačov a krivoprisažníkov neriešili spätným okydávaním. Za krivú

trestný čin. Česť, aj keď podľa vtedajších feudálnych zvyklostí, sa deklarovala na prvom mieste.

V štúdiu *Justicia* v stredovekom Prešporku historik Vladimír Segeš cituje podľa Prešporskej právnej knihy prisahu mešťana: „Item. Prisahám kráľovi, svätej korune a mestu Prešporku, že chcem byť riadnym a verným spoluobčanom, a to tak voči chudobným, ako aj bohatým, voči vdovám i sirotám nič nechcem ubrať ani pridať, nehľadiac na priateľstvo alebo

potreba rozumieť cnostiam a byť pevný v spravodlivosti, dostať jej vždy v slovách i v skutkoch. Povinnosť zachovávať mlčanlivosť v dôverných veciach. Prisahajúci sa zaviazal, že sa bude rovnako správať voči chudobným aj bohatým, neulakomí sa na dary a úplatky, bude pravdovravný, nebude krivoprisažníkom ani zlým človekom, cudzoložníkom ani úžerníkom. Najmä posledné slová by sa novodobej mediálno-politickej šľachte nepáčili vôbec.

V mestskom súde zasaadal richtár a jeho prisazní. Ak vysvitlo, že po rozsudku mestského súdu popravili nevinného šľachtica, mali richtár a prisediaci sudcovia prísť o život a stratiť majetok. Toto by sa teda novodobej mediálno-politickej šľachte asi pozdávalo. Ešte viac by sa jej zapáčilo ustanovenie *Tripartita* (3. časť, 20. článok), v ktorom sa určuje, ako môžu mešťania trestať verejných zločincov: „Teda zlodeji, lotri, vrahovia, podpaľáči a ostatní podobní zločinci – dodržiac z hľadiska práva to, čo sa v tejto časti má dodržať – majú byť podľa zásluhy potrestaní a pokutovaní, no nikoho nemožno okypťovať; šľachticov však, okrem miesta činu, nemožno ani zadržať a ani z dôvodu podozrenia podrobiť mučeniu.“

Pre zaujímavosť pridávam, že v uhorskom práve platilo: „Ak niekto niekoho krivo obvinil a nedokázal to, potrestali ho tak, ako keby on spáchal ten čin.“ To však platilo aj pre šľachtu. Podobný paragraf by mal zmysel aj dnes, ale naša mediálno-politická šľachta by začala vrieskať, že porušuje jej ľudské práva.

SEBAOBRAHA

Každé dejinné obdobie sa odráža vo formách oficiálnych aj neoficiálnych verbálnych či písomných prejavov ľudí, ktorí v ňom žijú. Vezmime si napríklad pre našincov známe a často v rôznych súvislostiach spomínané „meruómske roky“. Keďže neexistovala možnosť zvukových záznamov, musíme vychádzať z písomných archívov. Zachovalo sa dosť materiálu na to, aby sme si mohli urobiť obraz o vtedajšom slovníku, štylistike, najčastejších žánroch a jazykovej bohatosti či naopak chudobe. Máme k dispozícii umelecké žánre, teda poéziu, prózu či drámu, ale aj vtedajšiu publicistiku. Noviny a časopisy všetkých možných zameraní – od tých serióznych až po akademických až po humoristické a satirické.

Invázia agresivity

Dôležitým prameňom je, samozrejme, aj korešpondencia napríklad našich významných kultúrnych a spoločenských dejateľov a nesmieme zabudnúť ani na takzvaný „jazyk úradný“, teda jazyk rôznych stanov, memoránd, zápisníc, prevolaní či súdnych spisov. Zo spomínaného materiálu teda môžeme excerpovať jazyk, štýl, frekventované slovné spojenia, ale aj frázy, urážky, zlomyseľnosti, zavádzania a klamstvá, takpovediac subštandardné zložky písomného prejavu.

Keď sa posunieme o stovdva rokov ďalej, dostaneme sa do časov takzvaných Pražskej jari. Tam je už situácia úplne iná. Okrem písomných dokumentov máme k dispozícii aj záznamy elektronickej komunikácie. Teda nielen vtedajšiu literatúru a dennú tlač, ale aj trebars dokumentárne filmy, archívy vtedajšej televízie či rozhlasu, skrátka – bohatý študijný materiál. A to nielen oficiálny, ale aj súkromný. Veď kto z vás nemá rodinné fotoalbumy, zviazané listy, ktoré si mladí ľudia písali napríklad zo základnej vojenskej služby a podobne.

Pridajme k spomínaným časovým skokom ešte jeden šesťdesiatročný a sme v dnešku. V digitálnom, búrlivom a chaotickom dnešku, kde to vrie v médiách aj na nekonečnej internetovej diaľnici s preplnenými jazdnými pruhmi sociálnych sietí. Ak začneme porovnávať, na prvý pohľad nás musí zarazit obrovský nárast agresivity v komunikácii. No a s agresivitou kráča ruka v ruke aj vulgárnosť, útočná neznášanlivosť, jedovatosť a zákernosť, z ktorej trčí na hony doslova egomaniacke obhajovanie si individuálneho postoja. Účastník komunikácie prestáva byť partnerom v diskusii. Je alebo z nášho košiaru, alebo je to nepriateľ, ktorého treba argumentačne vyfaulovať, zničiť, ponížiť a opluť. Môžeme to vidieť aj napríklad na rôznych zhromaždeniach, ktoré si dávajú označenie protestné, ale čoraz častejšie si zamieňajú protest s lynčom. Plagáty, transparenty, slogany, heslá... Agresivita a ešte raz agresivita. Útoky na sociálnych sieťach, kde už neexistuje rozdiel medzi mladou slečnou či vzdelanou dámou, mládencom s rytierskymi ideálmi či zrelým uvažujúcim mužom. Namiesto toho sa valí digitálna lavína urážok a vulgárností, zlomyseľného nálepkovania a následného udávania. Naši potomkovia sa budú hanbiť za tento čas agresivity. Pravda, ak nejaki ešte budú...

Maroš M. BANČEJ

Ľubo BELÁK, hudobník, skladateľ, publicista, producent o divokom dnešku

Opäť k nám zavítal strach a vládne...

Zhovárал sa Maroš M. BANČEJ – Foto: Peter PROCHÁZKA

Slovensko sa momentálne zmieta v politickej a spoločenskej kríze. Tá vyvrcholila zatiaľ neobjasnenou brutálnou vraždou novinára Jána Kuciaka a jeho snúbenice Marty Kušnírovej, ktorá odštartovala masívne protestné hnutie. Medzitým sa požiadavky organizátorov protestov presunuli do politickej roviny a vyšetrovanie tragédie dvoch mladých ľudí ustúpilo skôr do pozadia. Umelecká obec s výnimkou už predtým aktívnych protikoaličných jedincov skôr mlčí. Signalizuje to rozštiepenosť či rezignáciu tvorivých ľudí na Slovensku?

• Slovensko má s magickou osmičkou v letopočte historicky veľké problémy. Aj tento rok zažívame turbulentné dni, ktoré, žiaľ, opäť nevestia nič dobré. Ako vnímate dnešok vy?

To, že zomreli dvaja ľudia za záhadných okolností, šokovalo verejnosť. Následne bola ich smrť umelo spojená s politickou mocou, ktorá už dvadsaťosem rokov pravidelne zlyháva. Zaplnili sa námestia. Opäť sú ľudia na uliciach ako v roku 1989 a štrngajú kľúčmi. Svet sa však za tých dvadsaťosem rokov zmenil. Urobiť niečo nezištne sa stáva absurditou a je vystavené posmechu. To všetko sa odráža na nevšimavosti väčšiny o veci verejné. Veľkú úlohu tu zohráva nedostatok kultúrnych impulzov a tvorby kultúrneho prostredia. Všetko je orientované na spotrebu a kultúra, ktorá vždy vedela prispieť k prosperite a zjednocovala spoločnosť, je nahradená zábavou a hrou. Z politiky sa stal futbalový zápas akejsi koalície a opozície. Mlčiacich divákov majú dosť. Politici nezodpovedne vytvárajú atmosféru, keď jedni kričia a druhí z obavy, že sa stanú terčmi nenávisnej kritiky, mlčia. Strach opäť zavítal k nám.

• Pomerne nečitateľnú úlohu zohral a zohráva v danej situácii prezident republiky Andrej Kiska. Zdá sa, ako keby sa vzdával pozíciu nestranného arbitra vnútropolitických sporov.

Odpovedal by som otázkou. Dokedy bude podvodník bývať v prezidentskom paláci a dokedy bude bývať premiér v dome podvodníka? Obe otázky boli doteraz legitímne, pretože sa zakladajú na zrejmych faktoch. Odstúpením premiéra je časť otázky zodpovedaná, a čo s tou druhou? Prezident Kiska sa správa ako triedny nepriateľ tých občanov, ktorí ho nevolili a nevolili ani súčasné opozičné strany a strany. Určite je jeho správanie v rozpore s povinnosťami prezidenta, nehovoriac o tom, že morálne zlyhal. Navyše porušil zákon o výške použitých finančných prostriedkov na voľbu prezidenta. Osobne je pre mňa nielen nedôveryhodná osoba, ale mám podozrenie z činnosti namierenej proti suverenite Slovenskej republiky. Myslím tým srdečné vzťahy s Georgom Sorosom, ktorý je vo svete, ale aj u nás známy ako podporovateľ aktivít smerujúcich k vzniku Otvorenej spoločnosti a zániku suverénnych štátov.

Ľubo BELÁK sa pre svoje názory stal v slovenskej umeleckej brandži personou non grata. Vari najviac odsúdenia sa mu dostalo od herca Maroša Kramára, ktorý sa už vidí v ministerskom kresle...

• Verejnoprávne médiá, konkrétne RTVS, prešli za ostatných päť rokov badateľnou transformáciou. Lenže pozícia RTVS v prípade udalostí odohrávajúcich sa v týchto dňoch je pomerne nejasná. Ako ju vidíte vy?

RTVS za Václava Miku s podporou Mareka Maďarica spravila v hospodárskej a programovej oblasti veľký krok vpred. Na dokončenie reformy RTVS bolo treba urobiť posledné dva kroky. Zvýšiť koncesionárske poplatky, aby bol zabezpečený plynulý chod organizácie, a schváliť nový zákon o voľbe riaditeľa. Zatiaľ je RTVS v neústavnom režime. Mala by

patríť verejnosti. Hovorím o aktívnej kultúrnej verejnosti, ktorá potrebuje moderné kvalitné médium s objektívnymi, nestrannými a nestrannými informáciami a ktorá tvorí, uchováva a šíri kultúrne bohatstvo našej krajiny.

• Často sa hovorí o takzvaných „oligarchizácii“ našej spoločnosti, čo znamená o sústreďovaní vplyvu na spoločnosť do rúk pomerne úzkej skupiny ľudí. Nie je potom paradoxom, pokiaľ sa umelcov týka, dochádza k štiepeniu či rozdrobovaniu ich postojov? Neexistuje tu napríklad spoločná platforma založená na slovenskom kultúrnom dedičstve.

Naši zbohatlíci, inak to nemožno nazvať, sú významnými hráčmi v pozadí politiky. V súčasnosti nepozná ani jednu stranu, rátam k nim aj „vznikajúce“ strany, nezávislé od ich peňazí. Môžu si za ne kúpiť nielen politiku, ale aj celú politickú stranu. Umelci v súčasnosti majú len dve možnosti. Buď tvrdohlavo idú za svojim cieľom, alebo ako prostitútky za peniaze spravia všetko. Pozrite si niektorých „revolucionárov“, ktorí sa denne objavujú v televíznych

brakoch a reklamách. Tých pár, ktorí naozaj za niečo stoja a sú uznávaní aj vo svete, sa až na malé výnimky k politickým a spoločenským problémom nevyjadrujú. Nepotrebuju to. V súčasnej tvorbe cez nahromadený umelecký odpad sa len ťažko presadí dielo so silným etickým posolstvom. Dnešný svet funguje inak. Odmietli sme Boha a ničím sme ho nenahradili. Platí to najmä v kultúre. Preto dnes hovoria o nejakom kultúrnom fronte, akejsi zomknutosti tvorcov v mene nejakej idey je skôr spomienkou na minulosť. Niet angažovanej kultúry, niet kultúrneho frontu. Zabudli sme na minulosť, z ktorej by sme sa mali poučiť, a tak kultúrny odkaz našich predkov je len hračka pre pár zberateľov a nadšencov.

• Nemohli by tvoriví ľudia s patričným morálnym a etickým kreditom viac urobiť pri hľadaní východiska z momentálnej situácie, ktorá zatiaľ prináša iba spoločenské napätie a neistotu?

Tvorivosť je to, čo sme po malých dávkach dostali od Boha. Nevážime si to. V prvom rade je to pokora, ktorá vytvára priestor na tvorbu. Tej je však v dnešnom svete pramálo. Národným športom nielen v politike je šliapať po dôstojnosti druhých. Vysmievať sa pravde a nahlas šíriť lož. Morálny záväzok vystúpiť z radu a ozvať sa proti tomu považujem v súčasnosti za hrdinstvo.

Spríevodným javom týchto dní je atmosféra strachu. Dnes napriek slobode slova, čo je jedným zo základných ľudských práv, po vyjadrení nepopulárneho názoru na politiku nasleduje okamžité odsúdenie, a ak by bolo možné aj poprava. Nadávky, hrozby, arogantné správanie, to všetko ľudí zastrahuje. Aj na základe vlastných skúseností som začal, že priatelja sa zrazu stali nepriateľmi a mal som pocit, že som svojím názorom niekomu ublížil. Preto aj moja odpoveď na otázku, ako by mali pomôcť tí, ktorí majú v sebe kúsok tej Božej iskry tvorivosti, je vlastne výzva na šírenie pozitívnej energie. Inými slovami, nenechať so sebou manipulovať, hľadať a overovať si fakty a otvorene sa stavať proti ľži a pokrytectvu. Verím na čestných ľudí. Na Slovensku je ich väčšina. V priestore, najmä mediálnom, kde niet morálky, niet ani morálnych autorít. Dnes i napriek tomu takéto autority určite existujú, len sa nedostanú cez bariéru tendenčných médií, a tak žijú v anonymite.

MEDZI NAMI

Slovensko má najhoršiu politickú krízu za sebou. Vražda novinára bol iba zástupný problém, ktorý ju vyvolal. Vyvolala ju spoločná propaganda médií, opozície a prezidenta Kisku s jediným cieľom: zosadiť za pomoci ulice legitímnu vládu Roberta Fica a dohnať Slovensko k predčasným voľbám. Ukázalo sa však, že Sulík s Matovičom predčasne pili na kožu medveďa, ktorý ešte behal po lese. Ani predstavy Denníka N s Matúšom Kostolným a Sme s Beatou Balogovou sa nenaplnili, hoci pracovali metódami tej najčernejšej propagandy. Známý sociálny psychológ Kimball Young v povelovom vydaní svojej Sociálnej psychológie o týchto metódach napísal, že „v nich ide o zámerné používanie symbolov najmä pomocou sugescie a príbuzných psychologických techník s úmyslom najprv zmeniť a kontrolovať názory a nakoniec zmeniť aj správanie verejnosti podľa určitých smerníc“. V prípade Slovenska bola smernica jasná – najprv očierniť a potom zmeniť vládu s využitím emotívneho symbolu, ktorým bola násilná smrť novinára a jeho družky.

Definíciou propagandy je veľa, aj keď od čias Goebbelsa sa podstata

tohto fenoménu nezmenila. Jeho cieľom je zámerné ovplyvňovanie myslenia a postojov úpravou faktov a ich formulácií s pomocou emocionálnych vplyvov, ktoré umožňujú prijatie ideí a názorov bez rozumovej kontroly. Teda čosi ako zastretá manipulácia s verejnou

Cynická propaganda zlyháva

Ludovít ŠTEVKO

mienkou v modernom mediálnom podaní. Objednávateľ propagandy je obyčajne v pozadí, viditeľným psychologickým činidlom sú iba vykonávatelia smernice. Ak by sme podrobnejšie analyzovali heslá tejto Youngovej smernice, zistili by sme, že datovanie hesiel – ako Bašternák či kalábrijská mafia, je posunuté tak, aby kompromitovalo vládu Roberta Fica. Daňový úrad vyplatil niekedy v septembri 2005 Bašternákovej eseročke Podkolibská vratku DPH za asi 1,3 milióna eura len osem mesiacov od založenia firmy. Predsedom vlády bol vtedy Mikuláš Dzurinda, šéfku Daňového riaditeľstva SR bola Mária Machová a ministrom spravodlivosti Daniel Lipšic. Iný príklad:

Vo februári 2011 vyplatil daňový úrad inej Bašternákovej firme Real Forum Invest, s. r. o., bez daňovej kontroly vratku DPH vo výške 3 578 557,11 eura. Predsedníčkou vlády bola Ivetta Radičová. Tá istá sociologička Radičová, ktorej vládu povalil „Riško, podrž balónik“, dnes

pre nedostatok dôkazov. Viacero podvodných hesiel, ako Bašternák a kalábrijská mafia, ktoré opozícia a médiá využívajú na očierňovanie Roberta Fica a jeho vlády majú svoje reálne ukotvenie v rokoch dvoch pravícových vlád Mikuláša Dzurindu a krátkej exekutívy Ivetty Radičovej. Ale to je súčasne propagandistické tabu, o tom sa dnes na ulici nehovorí.

Na konci troch hektických týždňov po slovenskej politickej kríze mohlo aj neutrálnych pozorovateľov zaujať prekvapujúce spoločné stanovisko lídrov troch koalíčných strán Roberta Fica, Andreja Danku a Bélu Bugára, ktoré znamenalo koniec nádeji opozície opájajúcej sa v tušení víťazstva po predčasných voľbách. Predseda SNS Andrej Danko bol neúprosne adresný, keď povedal, že si nevie predstaviť vládnú zostavu, v ktorej by bol premiérom Sulík, predsedom parlamentu Kollár, ministrom financií Matovič, ministerkou zahraničných vecí Remišová, ministrom obrany Galko a ministerkou sociálnych vecí Krišťáková. Média túto informáciu z Dankovho vyhlásenia radšej nepublikovali, lebo každý dobre vie, kto je zbohatlík Kollár a jeho poslankyňa Krišťáková a aká je ich minulosť. Pre propagandistickú agendu Denníka N a Sme by to bolo kontraproduktívne.

Predstavitelia Európy a západného Balkánu rokovali v Sofii Integračné vízie a balkánska realita

Martin JARINKOVIČ – Ilustrácia: internet

Za bulharského predsedníctva Európskej únie sa jednou z priorit spoločnej zahraničnej politiky Európy opäť stáva región západného Balkánu. EÚ sa podujala zintenzívniť dialóg so Srbskom a s jeho provinciou Kosovo a Metochija, s Macedónskom, Čiernou Horou, Bosnou a Hercegovinou a Albánskom s cieľom zintenzívniť integračný proces.

Stretnutím predstaviteľov spoločenstva a predstaviteľov štátov západného Balkánu v Sofii prvého marca 2018 sa zaviazalo turné predsedu Európskej komisie Jeana Claude Junckera a komisára pre európsku susedskú politiku a rozhovory o rozšírení EÚ Johanna Hahna po metropolách západného Balkánu. Cieľom turné, ako aj stretnutia oboch spomínaných činiteľov s lídrami západného Balkánu za prítomnosti bulharského hostiteľa – premiéra Bojka Borisova, a európskej komisárky pre zahraničnú politiku Federiky Mogheriniovovej bolo predstavenie novej stratégie EÚ pre západný Balkán a dodanie nových impulzov eurointegračnému procesu. Podľa stratégie prijatej vo februári 2018 sa pred kandidátskymi krajinami črtá perspektíva prijatia do Únie v časovom horizonte roku 2025. Ako uviedli srbské médiá, podľa predstaviteľov EÚ sú na vstup do tohto termínu momentálne najzrelejší Čierna Hora a Srbsko. Zároveň na stretnutí predstavitelia EÚ opätovne pripomenuli záväzok na splnenie sto päťnástich kritérií potrebných na zriadenie regionálnej ekonomickej zóny, pričom kritériá by mali byť splnené do májového samitu EÚ – západný Balkán.

ŠANCE KANDIDÁTOV

Ak by sme sa bližšie prizreli na situáciu a šance jednotlivých krajín v rámci integračného procesu, môžeme konštatovať niekoľko skutočností. Napriek možným prejavom

„únavy materiálu“ systém nastolený a zabetónovaný dlhoročným pánom Čiernej Hory Milom Djukanovičom, ktorý funguje dlhšie než systém Alexandra Lukašenka v Bielorusku, má predpoklady, aby za nezmenenej podpory Západu fungoval pomerne stabilne aj nasledujúce roky. Čierna Hora tak – aj vzhľadom na členstvo v NATO, má najväčšiu pravdepodobnosť najskoršieho členstva v EÚ z tejto skupiny štátov. Macedónsko na čele so sociálnym demokratom Zoranom Zaevom, mentálne blízky ideológii bruselských byrokratov, bude chcieť za každú cenu a čo najrýchlejšie napredovať v tomto procese. Práve Macedónsko v mene integračného procesu zrejme podstúpi najväčšiu obeť, lebo pre úspešné dosiahnutie členstva bude nútené vzdať sa svojho ústavného názvu a národnej identity. Zaev bude robiť všetko možné aj nemožné, len aby sa

EÚ domohol čím skôr. Len úspešným a rýchlym zavŕšením integrácie, spojenej s prípadnými okamžitými benefitmi, môže totiž pred macedónskou verejnosťou obhájiť zradu národných záujmov a vykúpiť sa pred stúpajúcou nespokojnosťou národa. Otázne pri tom však zostáva, či celý tento komplikovaný pôrod Macedónsko vôbec prežije.

ROZDIELNE PREDSTAVY

Chronicky najkomplikovanejší sa zdá prístupový proces Bosny a Hercegoviny, ktorá bude pravdepodobne poslednou z čakateľov na členstvo. Ťažkosti tejto krajiny vyplývajú z mierového Daytonského usporiadania, ktoré z Bosny urobilo nesmierne komplikovaný štátny celok s tromi národmi. A každý z nich má inú predstavu o budúcnosti. Proti srbským a chorvátskym decentralizačným snahám stojí sarajevská centralizačná predstava

o Bosne ako štáte Bosniakov. Západ pritom podporuje centralizačné úsilie Sarajeva, čím dodatočne posilňuje odstredivé tendencie bosniackych Srbov a čiastočne i bosniackych Chorvátov. Napriek komplikáciám však zrušenie Daytonu, s ktorým sa pohrávajú predstavitelia EÚ i USA, môže nanovo oživiť zamrznutý vojnový konflikt a viesť k definitívnemu rozpadu krehkého štátu.

Napriek optimistickým predpovediam J. C. Junckera o dobrých srbských vyhlídkach si myslíme, že aj srbský prístupový proces bude ešte poriadne komplikovaný. Najväčšou objektívnou záťažou zostáva otázka Kosova. Európski predstavitelia so Srbskom hrajú nepeknú hru na slepú babu a z ich nejasných, vyhýbavých a zahmlievajúcich odpovedí nie je dosiaľ jasné, či podmienkou vstupu bude uznanie nezávislosti Kosova a Metochije, alebo nie. Aj keď sa niektorý z európskych predstaviteľov kdesi preriekne, že bez uznania Kosova to nepôjde, tak ako sa to stalo naposledy šéfovi nemeckej diplomacie Sigmarovi Gabrielovi, hneď sa to dementuje nepresným prekladom. Podľa všetkého – tak ako sme už pisali dávnejšie – na konci srbského integračného úsilia bude stáť otázka uznania Kosova. Výsledok európskeho úsilia Srbska je teda otvorený aj vzhľadom na srbský odpor voči členstvu v NATO.

Najviac fanušikov má EÚ medzi Albáncami, a nielen v Kosove. Podľa informácií denníka Vesti si Brusel tieto nálady vysvetľuje po svojom a za srbskou nedôverou voči EÚ vidí veľký vplyv ruských médií v srbskom mediálnom priestore. Nedoceňuje srbskú kolektívnu pamäť kriticky vnímajúcu bombardovanie niekdajšej Juhoslávie.

Takže všetko je otvorené – parafrázujúc výrok srbského ministra zahraničných vecí Ivicu Dačića, nám neostáva konštatovať iné než to, že uvidíme, či sa Srbsku (ale aj ďalším kandidátskym krajinám) podarí vstúpiť do EÚ skôr, než sa spoločenstvo rozpadne.

Nový primátor Skopje za SDSM P. Šilegov medzitým rozhodol o odstránení dvoch historizujúcich plachetníc – haubootov, z vardarského nábrežia. Mesto sa síce začína čistiť od gýča a pseudoantiky – čo by neprekážalo, lenže zároveň s tým sa likvidujú aj zmienky o skutočnej národnej tradícii macedónskeho národa, tak ako spomínaný Kjoseto či Múzeum boja za macedónsku štátnosť, ktoré je tiež určené „na odpis“.

NA DOMÁCOM FRONTE

Popri riešení problémov so susedmi však zaevovci nezahľávajú ani na domácom fronte. Po tom, čo pacifikovali mediálny priestor, pustili sa do zastrážovania a eliminácie politického protivníka. Časť aktivistov a opozičných poslancov sedí pod zámkom a zvyšok VMRO-DPMNE je novým vedením na čele dezorientovaná a demoralizovaná. Zákon o zavedení albánciny ako druhého úradného jazyka na celom území štátu síce prezident vrátil do parlamentu, očakáva sa však, že ten ho opäť schváli a napriek očakávanému podaniu na ústavný súd už nebude nič brániť jeho zavedeniu do praxe.

Všetko sú to ústupky, ktoré pripomínajú kapituláciu porazenej strany, čo sa vzdáva časti svojej suverenity. Macedónski kolaboranti pre krátkodobý cieľ – vstup do spolku, ktorý tu už možno za pár rokov nebude a pomíne sa tak ako všetky doterajšie pakty a spolky – obeťujú identitu, budúcnosť a trvalú perspektívu svojho národa a krajiny.

Národ ostal ponechaný sám na seba bez záštity. Po začiatočnom šoku však neostal len tak sedieť a v ostatnom čase sa uskutočnili dve masové demonštrácie proti zmene názvu štátu, ktoré organizovali neustranene združenia občanov. Národ sa prebúdzá, možno ešte všetko nie je stratené. Farebná revolúcia v Macedónsku začína prinášať svoje jedovaté plody. Hovorí sa, že múdri sa poučia na chybách iných, hlupák ani na svojich. Akí sme my? Vieme sa poučiť na cudzom nešťastí?

Väčšina Macedóncov odmieta zmenu názvu krajiny a možnú stratu identity

Farebná revolúcia zložila štát na kolená

Martin JARINKOVIČ – Foto: internet, zdroj: REUTERS

Macedónsko sa pod vedením premiéra Zorana Zaeva vydalo cestou, z ktorej už nebude návratu. Macedónsky príklad sa stáva precedensom na riešenie štátoprávných otázok malých národov. Tento príklad – podobne ako svojho času agresia proti Juhoslávii – rozkolíše medzinárodné právo.

Macedónsko sa pre vidinu členstva v NATO rozhoduje vzdať sa svojho názvu. Macedónci túto vládnú kalkuláciu kabinetu premiéra Zorana Zaeva zatiaľ odmietajú.

Neblahé predtuchy, ktoré sme v matičnom týždenníku už publikovali, sa postupne, ale isto naplňujú. Koaličná vláda Sociálnodemokratického zväzu Macedónska (SDSM) a albánskych strán po upevnení a zastabilizovaní svojich mocenských pozícií postupne odkrýva karty a začína naplňať nielen svoje verejné prísluby, ale aj pred verejnosťou do volieb zahmlievane zámery. Premiér sa pustil s vervou stachanovca do „riešenia“ domácich problémov, ale aj problémov so susedmi.

SPOR O POMENOVANIE

Najväčším problémom, s ktorým sa pustil za pasy, je spor s Gréckom o ústavný názov krajiny s cieľom odblokovať grécke veto na prístupové rokovania do euroatlantických štruktúr. Od začiatku pritom neskryval odhodlanie obetovať čokoľvek na prospech tohto

hlavného cieľa. Vychádzajúc z takejto vyjednávacej pozície je jasné, že Macedónsku vstup do EÚ a NATO môže prísť poriadne draho, keďže južný sused, využívajúc svoju historickú prednosť, nič Macedóncom nedaruje. Po prvých hrozivých zvestiach o návrhu názvu na Stredobalkánska republika sa napokon vykryštalizovali alternatívy názvu, ktoré zachovávajú pojem Macedónsko, resp. Macedónia s prídavkom v podobe geografického určenia (Vardarské, Horné, Severné a pod.). Tie sa zdajú viac akceptovateľné. Zdájú, lenže nie sú. Nikto totiž nemôže nanucovať suverénemu štátu zmenu svojho názvu. Je výsostné právo každého, aby sám seba nazýval a pomenúval svojim menom. To je jeden z princípov práva národa na sebaurčenie, ale aj slobody jednotlivca ako takého. Dnes sa pod patronátom Európskej únie pácha diktát (podobný

mnichovskému) nad národom, ktorý je nútený nielen na to, aby (po tom, čo musel zmeniť svoju štátnu symboliku) zmenil názov svojej krajiny, ale aby zmenil aj svoju identitu. Grécko totiž žiada, aby sa názov štátu prejavil aj v názve národa a jeho jazyka. Macedónci by tak po novom museli sami seba nazývať povedzme Hornomacedóncami a ich jazyk by bol hornomacedónsky. Väčšina Macedóncov odmieta súhlasiť so zmenou názvu krajiny – bude sa ich však niekto pýtať?

SKUŠOBNÉ CHUŤOVKY

Kým dôjde na kľúčové riešenie, Zaev si chce nakloniť priazeň južného suseda bonbónkami v podobe premenovania diaľnice a medzinárodného letiska v Skopje. Z ich názvov tak zmizlo meno Alexandra Macedónskeho rovnako aj jeho socha pred letiskom. Na učebnice si posvieti dvojstranná komisia (tak ako v prípade s Bulharskom), ktorá z nich odstráni všetko, čo by dráždilo grécku stranu. Vládna pracovná skupina krevovaná na revíziu Projektu Skopje 2014 pod vedením prof. Grčeva začala agilne svoju činnosť. Na podnet komisie odstránili prvý z radu pamätníkov. Sochu bojovníka za slobodu Andona Janeva Kjoseto demontovali a odviezli spred budovy Najvyššieho súdu. Na rozhodnutie o ďalšom osude čakajú pamätníky Alexandra Macedónskeho v srdci Skopje, Filipa II., Triumfálny oblúk Porta Macedónia...

POZNÁMKA

Počas vlaňajšieho zjazdu Komunistickej strany Číny opätovne zvolili do funkcie čínskeho prezidenta Si Ťin-pchinga. Potvrdili ho vo funkcii na čele krajiny na druhé, podľa dovtedy platnej čínskej ústavy posledné päťročné obdobie do roku 2023. V marci tohto roku zasadal čínsky parlament, ktorý na návrh Ústredného výboru Komunistickej strany Číny schválil ústavnú zmenu, podľa ktorej je funkcia čínskeho prezidenta bez obmedzenia, teda doživotná.

Doživotne vo funkcii

V tejto pomernej vo svete diskutovanej záležitosti treba však uviesť, že terajší čínsky prezident sa v predchádzajúcom funkčnom období výrazným spôsobom zaslúžil o akceleráciu aj zariadenie čínskej ekonomiky do globálneho ekonomického trhového priestoru, čínske hospodárstvo sa viac otvorilo zahraničným investorom a Medzinárodný menový fond sa v roku 2016 rozhodol prijať čínsku menu medzi svetové rezervné meny, zatiaľ len v podiele jedného percenta v jeho devízových rezervách. Ak by sa mal tento podiel zvýšiť, museli by ostatné svetové centrálné banky tiež zaradiť čínsku menu do svojich rezerv, čo bude vždy na úkor dolára. ECB už oznámila, že zmení štruktúru devízových rezerv viac na prospech čínskej meny, čo môže byť dôsledkom prosperujúcej hospodárskej politiky amerického prezidenta Amerika na prvom mieste, a tiež čoraz väčšieho vplyvu Číny na globálny finančný svet. Napokon ide o krajinu, ktorá má vyše 1,3 miliardy obyvateľov, v prepočte na HDP je po USA druhá najväčšia a pri očakávanom každoročnom raste okolo šiestich percent má ambíciu stať sa po roku 2030 svetovou ekonomickou jednotkou.

Ešte predtým, ako sa jún dostal do koša svetových rezervných mien, uvoľnila v roku 2013 čínska vláda jeho výmenný kurz v závislosti od trhu, a nie ako sa dovtedy dialo administratívnymi rozhodnutiami vlády, ktorá z dôvodu expanzie čínskeho zahraničného obchodu udržiavala jeho kurz nízko. Takto sa vytvorili podmienky pre zahraničné firmy viac investovať na čínskom trhu a zároveň pre čínske podniky investovať takmer všade vo svete. Otvorili sa možnosti aj na nákup amerických štátnych dlhopisov, ktorých Čína vlastní najviac. Štruktúra čínskeho vývozu postupne prešla od jednoduchých výrobkov spotrebného priemyslu k výrobkom s vyššou pridanou hodnotou až po dnešnú umelú inteligenciu, s čím súvisí aj zmena ich vzdelávacieho systému.

Peking si na tento rok dal za cieľ rast ekonomiky o 6,5 percenta, čo je oproti vlaňajšku menej o 0,4 percenta, a zároveň počítá so znížením rozpočtového deficitu z vlaňajších 3,7 percenta HDP na tohtoročných 2,6 percenta. V krajine si však uvedomujú aj negatívny dosah nadmernej výkonnosti ekonomiky a produkcie a pre vyššiu ochranu životného prostredia znižujú tempá hospodárskeho rastu aj výrobné kapacity. Treba tiež uviesť, že čínska expanzia neúmerne zadĺžila domácu ekonomiku – vyše stosedemdesiat percent k HDP, čo je 2,5-krát viac, ako je dnes zadĺžená americká ekonomika.

Róbert HÖLCZ

NA OKRAJ

„Každý národ má právo na sebaurčenie. Je to neodňateľné právo dané Bohom. Najvyšším stupňom naplnenia tohto práva je vlastná štátnosť národa. Každý národ, ktorý chce mať vlastné meno, niesť zodpovednosť za seba a svoje činy, ale aj využívať možnosti spolupráce a ochrany svetového spoločenstva, musí si vytvoriť vlastný štát... Stojíme dnes na prahu dverí, za ktorými je pre nás obyvateľov Slovenskej republiky a obyvateľov Českej republiky nový svet, svet spolupráce. Kľúče od dverí držíme dnes v rukách. Slováci a Česi totiž v posledných sedemdesiatich troch rokoch nespocovali. Spolupracovať môžu len rovnocenní partneri. Rovnocennosť partnerov nespočíva len v ich sile, ale predovšetkým v ich suverenite. My dnes môžeme spomínané dvere nenásilne otvoriť...“

Neodňateľné ľudské právo

Týmito slovami oslovil poslanecké plénum v rozprave na pôde Federálneho zhromaždenia poslanec za Slovenskú národnú stranu (SNS) Jozef Šedovič pri rokovaní o ústavných zákonoch o zániku federácie. Slovenský národ mal to šťastie, že sa mu podarilo mierovou cestou vytvoriť nezávislú a suverénnu Slovenskú republiku.

Rokovania o rozdelení spoločného štátu Čechov a Slovákov na pôde Federálneho zhromaždenia ČSFR boli náročné a zdĺhavé, ako potvrdil sám Jozef Šedovič v rozhovore, ktorý publikujeme. Pred zvolením za poslanca pracoval od roku 1988 v Štúrovej spoločnosti. Počas nezhodnej revolúcie v roku 1989 sa spolupodieľal na znovuzaložení Slovenskej národnej strany. Po zvolení za poslanca Federálneho zhromaždenia do Snemovne národov v prvých slobodných voľbách bol členom hospodárskeho výboru. Počas jeho celého pôsobenia až do zániku ČSFR zastával funkciu tajomníka poslaneckého klubu Slovenskej národnej strany.

Vo voľbách v júni 1992 svoj poslanecký mandát ako jeden z mála poslancov úspešne obhájil a stal sa tentoraz členom Snemovne ľudu. Na jeseň v roku 1992 sa aktívne spolupodieľal na tvorbe obsahu ústavných zákonov tak o rozdelení majetku, ako aj o zániku federácie, za ktoré nakoniec aj hlasoval a prispel tak k ústavnému rozdeleniu ČSFR.

Po vzniku samostatnej a suverénnej Slovenskej republiky začal Jozef Šedovič aktívne budovať jej štátne inštitúcie a rozbiehať ich činnosť. Jeho pôsobiskami boli Štátne hmotné rezervy aj Kancelária prezidenta SR. V roku 1995 sa stal podpredsedom Slovenskej národnej strany, ktorá sa aktívne podieľala na stabilizácii Slovenskej republiky a dobudovaní štátnych inštitúcií. V roku 1998 odišiel z politiky z osobných dôvodov a svoje vedomosti a skúsenosti uplatnil v hospodárskej sfére štátu.

(rm)

Ďalekosiahly okamih 25. novembra 1992 vo Federálnom zhromaždení ČSFR.

Jozef ŠEDOVIČ veril, že štátnu samostatnosť Slovensko určite dosiahne Slovenské srdce vo federálnych snemovniach

Matej MINDÁR – Foto: archív J. ŠEDOVIČ

Jozef ŠEDOVIČ sa narodil 1. októbra 1954. Po nežnej revolúcii vstúpil do Slovenskej národnej strany a bol zvolený do Snemovne národov Federálneho zhromaždenia. Stal sa členom hospodárskeho výboru. V roku 1992 ako jeden z mála federálnych poslancov svoj mandát úspešne obhájil a pôsobil do zániku federácie v Snemovni ľudu.

• **Slovenská národná strana vznikla spolu s ostatnými politickými subjektmi v roku 1990. Čo vás viedlo k tomu, že ste sa stali jej členom?**

V roku 1988 som vstúpil do Štúrovej spoločnosti, pretože sa usilovala obhajovať slovenské záujmy a organizovala tzv. spievanky na Hviezdoslavovom námestí. Keď sa začalo to politické kvasenie, tzv. nežná revolúcia, pri debatach v určitom kruhu ľudí sme dospeli k názoru, že bude potrebné vytvoriť politický subjekt, ktorý bude slovenské záujmy obhajovať na parlamentnej úrovni. Rozhodlo sa o vytvorení Slovenskej národnej strany (SNS) a stal som sa jej členom.

• **V prvých slobodných voľbách v roku 1990 vás zvolili do Snemovne národov Federálneho zhromaždenia a SNS získala pätnásť poslaneckých mandátov. Rátali ste s takým výsledkom?**

Predsediť SNS, v ktorom som nebol, ma oslovilo, či nechcem byť na kandidátke. Po určitom váhaní som súhlasil a bol som na poslednom mieste kandidátnej listiny do Snemovne národov vo volebnom obvode Západoslovenský volebný kraj. Stal som sa poslancom Federálneho zhromaždenia a začala sa moja politická činnosť.

• **SNS ako jediný politický subjekt už v roku 1990 podporoval vznik samostatného Slovenska. Ako vnímali ostatné české a slovenské politické strany vo Federálnom zhromaždení program slovenskej samostatnosti?**

Po vstupe na pôdu Federálneho zhromaždenia sme boli so svojim postojom osamotení. Ani jeden slovenský politický subjekt nepresadzoval samostatnosť SR. Všetci českí poslanci bez ohľadu na politickú príslušnosť ako jeden muž boli za Česko-Slovensko, ktoré pokladali za český štát. Napriek odstrkovaniu až ponižovaniu sme intenzívne komunikovali aj s českými poslancami, ale najmä so slovenskými, a výsledok sa časom dostavil.

• **Ako ste vnímali nezvolenie Alexandra Dubčeka za prezidenta a uprednostnenie Václava Havla?**

Možno to prekvapí, ale ja som bol rád, že sa Dubček prezidentom nestal, pretože našim strategickým zámerom bolo vytvorenie samostatnej SR. Ak by bol pán Dubček ako skutočná osobnosť, ktorú si vysoko vážim, prezidentom Česko-Slovenska, vývoj rokovaní o štátoprávnom usporiadaní by mal inú dynamiku a možno iný výsledok. Takže pre nás bolo výhodné, keď pán Dubček nebol prezidentom...

• **Ako ste vnímali rokovania o novom štátoprávnom usporiadaní Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky počas prvého volebného obdobia 1990 – 1992?**

Veľmi intenzívne a emotívne. Boli veľmi dôležité na formovanie verejnej mienky. Tá postupne smerovala k tomu, že Slovensko musí vytvoriť samostatný štát, pretože sa české politické subjekty rôznymi spôsobmi – cez chytráctvo, zastrasovanie a vyhrážanie, usilovali zachovať čo najvyššie kompetencie federácie. Na začiatku bolo skoro zúfalstvo, že sa nám nepodarí prebudiť dostatočne slovenský národ, aby žiadal svoj samostatný štát, pretože čas, ktorý na to bol možný a vyhradený, veľmi rýchlo plynul. Medzinárodná situácia bola priaznivá. Svet bol uzročený s tým, že socialis-

Atmosféra víťazstva pri vzniku Slovenskej republiky na Námestí SNP v Bratislave. Dnes tam rozhodujú celkom iné emócie o budúcom charaktere nášho štátu...

tické riše ako Sovietsky zväz a Juhoafrická republika. Česko-Slovensko mohlo preto zaniknúť iba v tomto období. V našom poslaneckom klube sme prijali tézu, že musíme Čechov natoľko znechutiť, aby sami trvali na rozdelení spoločného štátu. Naša politika k tomu smerovala a postupne sa k tomu pripájalo viac a viac politických subjektov. Pri Milovských zmluvách 12. februára 1992 Predsedníctvo SNR neprijalo znenie dohodnutej zmluvy, pretože by boli veľmi zabrzdlili štátoprávny vývoj. Na základe toho došlo k rozštiepeniu KDH. Vzniklo HZDS, ktoré bolo potom našim prirodzeným spojencom. Presadzovalo zvýšenie všestranných riadiacich kompetencií pre SR. Vypracoval sa plán na postupné vytvorenie samostatnej SR. Dospeli sme k záveru, že úspechom vo voľbách v roku 1992 bude existencia politického subjektu, ktorý bude mať vo svojom programe viac foriem štátoprávneho riešenia. SNS takto svoj program pozmeniť nemohla, pretože našim cieľom bolo vytvorenie samostatnej SR. Ale politika HZDS ponúkala alternatívny voličovi a vďaka tomu dokázala uspieť vo voľbách. Ďalšie volebné obdobie bolo pre mňa oveľa uvoľnenejšie, dá sa s miernym nadhľadom povedať, že veci boli pod kontrolou, aj keď v spoločnosti napätie gradovalo, intrigy vo Federálnom zhromaždení sa valili zo všetkých strán a najväčším rizikom bolo, ako sa pod obrovským tlakom zachová značná časť slovenskej politickej reprezentácie. Hlasovanie o najdôležitejšom zákone ostalo ako večná nezmazateľná fotografia, kto sa ako zachoval.

• **Ako ste vnímali vzťah Václava Havla k Slovákom?**

Ako obyčajný občan, ktorý ho zvlášť nepoznal a nezaujímalo sa o jeho predchádzajúcu činnosť, nebol pre mňa nijaká osobnosť. Nepochopil správne vývoj štátoprávných rokovaní a bol tvrdo proti oslabeniu federácie. Svojím spôsobom to bolo výhodné pre náš zámer, pretože to formovalo slovenskú pospolitosť na to, aby podporovala v zápase o čo najväčšie kompetencie Vladimíra Mečiara. Myslím si, že normálna politická reprezentácia – a českú som pokladal za normálnu – pracuje s alternatívami. Preto aj tam pracovali s alternatívou, že sa federácia rozpadne a Česká národná rada sa tým zaoberala na svojom tajnom zasadnutí 22. mája 1991. Určite aj v okruhu prezidenta Havla bolo rokovanie, čo by prišiel variant riešiť tento politický problém na Slovensku silovými zložkami. Informácia o takomto variante prenikla k slovenskej vláde a bola vtedy istým spôsobom aj komunikovaná, ale nejaké priame materiály sa do Federálneho zhromaždenia prerokovania nedostali. Myslím si, že najmä vývoj v Juho-

slávii pravdepodobne odradil českú stranu od takéhoto riešenia.

• **V ďalších voľbách v roku 1992 ste sa ako jeden z mála slovenských poslancov opäť dostali po voľbách do Federálneho zhromaždenia, tentoraz však do Snemovne ľudu. Prečo ste sa rozhodli kandidovať práve tam?**

Vôbec som neloboval za to, aby som išiel na kandidátku. Pri zostavovaní kandidátky aj vtedy, aj dnes sa prejavujú rôzne záujmy. Nebol som členom predsedníctva SNS a po jeho rokovaní ma informovali, že ma navrhujú na kandidátku do Snemovne ľudu. Prijal som to, pretože je možné, že tá ich úvaha sa odvíjala od toho, že v Snemovni národov bol zákaz majorizácie. My sme mali dostatok ľudí, na ktorých sa dalo spoľahnúť, že budú hlasovať v Snemovni národov v súlade s predstavou SNS, ale v Snemovni ľudu bolo treba pracovať trochu ináč a presvedčiť českú väčšinu, aby podporila náš záujem. Je možné, že práve preto ma predsedníctvo SNS delegovalo do tejto komory Federálneho zhromaždenia. Ja si myslím, že som si tam svoju úlohu splnil.

• **Kedy ste si uvedomili, že spoločný štát zanikne?**

Bol som presvedčený od úplného začiatku, že dosiahneme svoj cieľ, ale tie peripetie okolo toho boli naozaj veľké. Po dvoch rokoch bolo vytvorenie nezávislej SR už viac-menej realitou. Voľby júni 1992 dopadli pomerne dobre, pretože zvíťazilo HZDS. Nezvolenie Václava Havla na pôde Federálneho zhromaždenia za prezidenta bol jasný signál na vznik dvoch samostatných štátov. Do poslednej chvíle nič nebolo isté, pretože ak nie je dohodnuté všetko, nie je dohodnuté nič. Stále padali návrhy na ratifikačné referendum, aby sa ústavný zákon o zániku federácie neuplatnil. Všetky tieto návrhy boli v podstate v rozpore s platnou ústavou, pretože neprípúšťala ratifikačné referendum o zániku spoločného štátu. A pokiaľ ide o ústavný zákon o referende, ktorým často operujú rôzni nespokojenci, že sa vytvorila samostatná SR, tak zákon hovoril, že referendum sa musí uskutočniť vtedy, keď by niektorá republika chcela vystúpiť z federácie. Tento stav nenastal, tu prišlo k jasnej ústavnej dohode o zániku federácie. Myslím si, že Česi nám budú časom vďační, že sme im v podstate pomohli vytvoriť samostatný Český štát.

• **Po rozhodnutí víťazov volieb Vladimíra Mečiara a Václava Klauza o rozdelení federácie prišlo na rad Federálne zhromaždenie? Ako si pamätáte na ťažké rokovania, ktoré mali smerovať k ústavnému zániku federácie?**

Jozef ŠEDOVIČ sa bezprostredne dotýkal slovenského štvrtstoročia.

Jedno z najdôležitejších a najťažších období, ktoré vygenerovalo dve osobnosti v pravom slova zmysle – Vladimíra Mečiara a Václava Klauza. Pán Klaus si uvedomil, že je zbytočné strácať čas a sily v zápase o národnostné usporiadanie. Pochopil, že bude ďaleko efektívnejšie pre ČR vytvoriť samostatný štát a nič nebude brániť či prekážať ďalšej spolupráci dvoch štátov. Pán Mečiar bol zas jediný človek, ktorý bol ochotný zobrať na svoje plecia a aj uniesť zodpovednosť za vytvorenie samostatnej SR ako subjektu medzinárodného práva. Mal našu pevnú podporu a ja som mu dôveroval v tom, že nežiadal hneď samostatnosť, ale vytvoril takú situáciu, že ODS na rokovaní 6. októbra 1992 v Jihlave žiadala od HZDS podpísanie záväzku, že nebude presadzovať úniu, ale bude súhlasiť s úplným rozdelením federácie, teda podľa mňa pseudofederácie...

• **Ktorí českí a slovenskí politici najviac vystupovali proti zániku spoločného štátu?**

Najviac ma sklamalo KDH, pretože dosiahnuť samostatnú stoličku v EÚ bolo nereálne a vedel to každý, kto sa o politiku len trochu zaujímal. Druhá téza o štátnej zmluve bola tiež chybná, pretože ČR a SR neboli subjektmi medzinárodného práva, ktoré by mohli medzi sebou uzavrieť zmluvu. Najpodstatnejšie bolo, že hlasovali proti zvrchovanosti, Ústave SR a nakoniec aj proti zániku federácie. Pritom tam boli aj ľudia, ktorí mali národné povedomie. Jána Čarnogurského som si vážil vtedy a vážim si ho aj teraz. Dodnes však neviem, či jeho vtedajší postoj vyplýval z nepochopenia dobovej situácie, alebo to bola protinárodná intriga. Túto otázku ťažko zodpovie aj história. Celá česká politická opozícia bola proti rozdeleniu. Jedni to nazývali zradou a niektorí nad vývojom plakali...

• **Potrebná ústavná väčšina v oboch komorách Federálneho zhromaždenia sa našla pri hlasovaní ústavného zákona o delení majetku. Prečo sa nedokázala hneď nájsť aj pri ústavných zákonoch o zániku federácie?**

Pretože ústavný zákon o delení majetku neznamenal pre poslancov KDH a SDL' takú zodpovednosť ako potom následný ústavný zákon o zániku federácie. Jeden nemenovaný slovenský poslanec nás prirovnal k „barbarom, ktorí rozvrátili Rímsku ríšu“, keď sme ústavne rozhodli o zániku spoločného štátu. Po vytvorení SR však bez problémov prijal najvyššie štátne funkcie.

• **Ako hodnotíte príbeh samostatného Slovenska?**

Existuje taká pravda, ktorá je oveľa časom a celou históriou ľudstva, že aj zlá vlastná vláda je lepšia ako dobrá cudzia. Toto sa úplne potvrdilo pri Slovensku. Akákoľvek vláda, ktorá tu bola, bola lepšia ako nejaký federálny byrokrati. Slovensko získalo svoje miesto na medzinárodnej scéne. Je absolútna naivita si myslieť, že niekto bude na Slovákov doplácať. Musíme si uvedomiť, že jedine to bude k dispozícii, čo si tu sami dokážeme vytvoriť, uchrániť a obhájit. Dvadsaťpäťročný príbeh samostatného Slovenska je po všetkých stránkach úspešný a náš predpoklad, s ktorým sme išli do Federálneho zhromaždenia a ktorý sme tam presadzovali, sa v plnej miere potvrdil. Aj spolupráca českého a slovenského národa je ďaleko na lepšej úrovni, ako bola v spoločnom štáte.

Ekonomické výhľady špecializovaných inštitúcií hovoria o hospodárskych časoch

Nadštandardná kondícia slovenskej ekonomiky

Róbert HÖLCZ – Foto: Volkswagen Slovakia

Podľa prognóz Ministerstva financií SR, Národnej banky Slovenska, ako aj Európskej komisie nás podľa očakávaného vývoja makroekonomických ukazovateľov čakajú v najbližších troch rokoch dobré časy. Hrubý domáci produkt má prekročiť v tomto roku o dve desatiny štvorpercentnú hranicu, v budúcom roku sa má zvýšiť o 4,5 percenta a vo volebnom roku 2020 má klesnúť tesne pod hranicu štyroch percent. V sledovanom období sa predpokladá aj pokles nezamestnanosti z tohtoročných 7,3 percenta na 6,1 percenta v roku 2020.

Vzhľadom na situáciu na našom pracovnom trhu, kde je nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily, sa počas celého sledovaného obdobia počíta so zvyšovaním nominálnych miezd o vyše päť percent. Samozrejme, s rastom príjmov domácností, ale napokon aj cien komodít bude spojený aj rast inflácie v nasledujúcich dvoch rokoch. Predpokladá sa, že to bude o dve percentá a v roku 2020 s nejakou desatinou navyše. Ak premeníme percentá na nominálne hodnoty, v tomto roku môžeme čakať nárast priemernej hrubej mzdy nad tisíc eur mesačne a vytvorenie štyridsaťtisíc nových pracovných miest. Prvý raz po vstupe do eurozóny očakávame najvyšší hospodársky rast v rámci krajín V4, čo doteraz nikdy nebolo. Spomínaný rast HDP o vyššie percento, akým rastie zadlženosť verejných rozpočtov, nám umožňuje znižovať deficit verejných financií k HDP, ktorý by v roku 2020 mal byť prvýkrát vyrovnaný.

■ PAMÄTAŤ NA RIZIKÁ

Vzráha sa náš export. Došlo k nábehu novej výroby vo Volkswagen, v tomto roku bude uvedená do prevádzky britská automobilka Jaguar Land Rover a pripravuje sa dlho očakávaná výstavba bratislavského obchvatu. Domácnostiam sa zvýšili príjmy a mzdy ešte viac porastú, čo ovplyvní nielen domácu spotrebu, ale zvýši aj chuť viac peňazí si požičiavať na investovanie

Slovenské hospodárstvo neustále napreduje a ekonomickí prognostici a experti mu predpovedajú rast aj v ďalšom období, keď má ďalej rásť hrubá domáca produkcia, mzdy aj spotreba domácností. Na tomto pozitívnom trende má výrazný vplyv produkcia automobilov a rast zamestnanosti, keď trebárs len bratislavský Volkswagen v tomto roku do nových výrobných kapacít opäť prijal pol tisícky pracovníkov.

do nehnuteľností. Pri investovaní do domácej infraštruktúry nemôžeme zabúdať ani na peniaze z európskeho rozpočtu, keďže Slovensko je čistým prijímateľom týchto peňazí.

Pri posudzovaní budúceho vývoja našej ekonomiky však netreba zabudnúť na niektoré riziká, ktoré v konečnom dôsledku môžu ovplyvniť predpokladané makroekonomické ukazovatele. Nepoznáme

totiž následky amerického protekcionizmu a tiež brexitu na budúce hospodárske vzťahy v Únii. Vieme o obrovskej zadlženosti talianskych bánk aj o neistote po tamojších parlamentných voľbách. Podceňiť sa nedá ani stanovisko terajšieho rakúskeho kancelára Sebastiana Kurza, ktorý hovorí o krátení peňazí z európskeho rozpočtu pre štáty V4, čo môže súvisieť s migráciou.

Po niekoľkých rokoch akciové eufórie došlo k poklesu indexov na svetových burzách tak, že za týždeň päťsto najväčších boháčov sveta vraj prišlo o majetok v hodnote takmer sedemdesiat miliárd dolárov. Medzi nimi sú, samozrejme, také mená ako Jeff Bezos, Mark Zuckerberg, Warren Buffet, ktorých svet pokladá za najbohatších.

■ BURZOVÉ VÝKYVY

Nielen vlastníci akcií sú zvedaví na príčiny týchto burzových otrasov? Odpoveď treba hľadať v cyklickom vývoji ekonomiky, ktorá nemôže donekonečna len rásť, keďže reaguje na také podnety z trhu, ako je najmä nárast inflácie a s tým súvisiace zvyšovanie úrokových sadzieb centrálnymi bankami. Samozrejme, že reakciou akciových investorov sú terajšie historické výpredaje akcií na všetkých svetových burzách vrátane európskych. Niektorí z nich hovoria o najčernejšom dni pre akciové trhy za ostatné roky, iní skloňujú slovo o špekuláciách, keďže hodnota akciových indexov nezodpovedala stavu reálnej ekonomiky, a preto bola len otázka času, kedy začne akciová bublina praskať, k čomu napokon aj došlo.

Najväčší pokles zaznamenal index newyorskej burzy Dow Jones o takmer desať percent za dva týždne. Nás zaujíma vplyv poklesu akciových indexov na slovenskú ekonomiku a na naše domácnosti. Väčšina Slovákov investuje percento z akcií prostredníctvom podielových fondov v dôchodkovom kapitalizačnom pilieri. Keďže ide o riziko, viac ukladajú v dlhopisových fondoch, ktorých sa tento prepad zatiaľ netýka. Ak by aj k nejakej strate došlo, zo zákona sú správcovské spoločnosti povinné straty zaplatiť z vlastných peňazí.

NA OKRAJ

Finančná kríza po roku 2008 sa prednostne riešila posilnením bankového sektora. Dôvodom bolo jeho postavenie na trhu peňazí, keď sedemdesiat percent financovania ekonomiky je zabezpečované bankovými úvermi a napokon aj financovanie cez dlhopisy je sprostredkované bankami. Z tohto dôvodu prijala ECB celý rad opatrení na posilnenie bankového vnútorného kapitálu a na zníženie dlhov, a preto naliata na ich vyprahnuté účty obrovskú masu lacných peňazí.

Vyššie úroky nepokryjú infláciu

Tento scenár platí aj pre Európsku centrálnu banku, ktorá tak v rámci kvantitatívneho uvoľňovania nielenže poskytla lacné peniaze komerčným bankám, ale aj lacno vykúpovala štátne dlhopisy najviac zadlžených členských štátov eurozóny. Na vkladateľov sa myslelo aspoň tým, že v rámci eurozóny dostali zabezpečenú ochranu vkladov do výšky stotisíc eur v každej komerčnej banke. Výsledkom terajšej menovej politiky ECB je tak rast ekonomiky, klesajúca nezamestnanosť, zvyšovanie miezd a cien nehnuteľností a tiež rast ziskovosti bankového sektora. Ako je to možné, keď bankám klesajú marže z rozdielu výšky úrokov z úverov a vkladov? Odpoveď hľadajte v raste objemu poskytovaných úverov nielen pre nízke úroky, ale aj pre lepšiu finančnú kondíciu všetkých účastníkov trhu, ktorí tak zvyšujú dopyt po bankových službách. Zároveň dochádza k poklesu objemu nespĺcaných úverov, a preto banky nemusia vytvárať rezervy, čo spolu s narastajúcimi poplatkami za bankové služby zvyšuje ich ziskovosť, ktorá je za ostatné roky najvyššia. Ak Národná banka Slovenska tvrdí, že v budúcnosti môže ich ziskovosť klesať, je podľa všetkého nepravda. Skôr tým kryje zvyšovanie poplatkov aj za také služby, za ktoré sa v minulosti neplatilo. Svetová banka totiž tvrdí, že globálna ekonomika bude v najbližších rokoch rásť najrýchlejšie, preto nevidíme žiadne dôvody, aby aj vyššími poplatkami za tie isté bankové služby sa zvyšovala ziskovosť bankového sektora. Vyšší rast miezd a z toho vyplývajúci aj vyšší rast cien energií, a predovšetkým potravinárskych výrobkov, zvyšuje u nás infláciu. To môže byť dôvodom, prečo niektoré slovenské banky za podmienky, že občan má u nich otvorený bežný účet, zvyšujú úroky na termínovaných účtoch nad jedno percento pri viac ako dvojročnej viazanosti peňazí. Naďalej však platí, že inflácia je u nás stále vyššia ako spomínané úroky, a tak peniaze občanov v komerčných bankách sa naďalej znehodnocujú.

V tomto roku čakajú komerčné banky niektoré zásadné zmeny – a síce ruší sa doterajšia bonifikácia v úrokových sadzbách na hypotéky mladých, ktorá bude nahradená daňovým bonusom najviac do výšky štyristo eur ročne. Ako sa to prejaví na poklese objemu požičiavaných peňazí mladých, nebudeme špekulovať, ale v porovnaní s predchádzajúcou bonifikáciou zaplatia mladí žiadatelia o úver viac. Doteraz sa o bonifikáciu úrokov z poskytnutých úverov starala banka, po novom však musí po skončení kalendárneho roka vydať žiadateľovi o úver potvrdenie o výške zaplatených úrokov. Táto zmena patrí medzi jedno z opatrení Národnej banky Slovenska, ako znížiť doterajšie extrémne zadlžovanie domácností.

Róbert HÖLCZ

Budúce možné finančné krízy sú pre európskych politikov ako lanské snehy

Euro je teraz o pätinu silnejšie ako dolár

Róbert HÖLCZ – Ilustračné foto: archiv SNN

V terajšej globálnej ekonomike akoby prestali platiť učebnicové poučky o vzájomnom vzťahu medzi výmenným kurzom meny a jej úrokovými sadzbami. Americký dolár aj napriek opakovanému zvyšovaniu úrokov centrálnou bankou a naštartovaniu daňovej reformy amerického prezidenta v porovnaní s eurom oslabil o vyše dvadsať percent. Pritom ECB naďalej pokračuje v doterajšej mizernej úrokovej politike a vykúpaním dlhopisov najviac zadlžených štátov stále pumpuje do bankového prostredia každý mesiac tridsať miliárd eur. Je to síce menej ako predtým, ale ani to nie je málo.

Eurozóna dnes vyzerá konsolidovane, preto nikto z vrcholných európskych politikov nevidí dôvod zaoberať sa elimináciou budúcich možných finančných kríz. Posilňovanie eura spôsobuje skôr vrásky ECB, keďže dochádza k predražovaniu exportu produktov z eurozóny na svetové trhy, čo má dosah na HDP v krajinách spoločenstva. Na druhej strane dochádza k poklesu spotrebiteľských cien, a teda aj inflácie, čo

SVET FINANCIÍ

dosiahnutie dvojpercentného inflačného cieľa nepribližuje. ECB však v najbližšom období nemá nijaký dôvod čosi meniť na svojej menovej politike. Pozrime sa, čo je dôvod, že euro sa stalo v posledných troch rokoch po českej korune druhou najsilnejšou svetovou menou.

■ MOCNÁ KORUNA

Posilňovanie eura voči doláru sa zatiaľ neprejavilo na poklese slovenskej obchodnej bilancie, keďže náš export a import sa skôr uskuťčujú v spoločnej mene s Nemeckom a krajinami V4. Navyše nám aj pomáha silnejšia česká koruna a tiež poľský zlotý, čo zlacňuje naše vývozy. V Česku sa dokonca kurz domácej meny zvýšil o šesť percent rýchlejšie ako kurz eura,

a preto sa nemôžeme čudovať, že Česká národná banka najmä z dôvodu nárastu inflácie, ktorá sa zvýšila vplyvom najrýchlejšieho rastu cien domov a bytov v celej EÚ, opäť zvýšila svoju základnú úrokovú sadzbu na 0,75 percenta.

Podľa vyjadrenia amerického ministra financií Steve Mnuchina na tohtoročnom Svetovom ekonomickom summite v Davose je terajší nízky kurz amerického dolára pre americkú ekonomiku výhodný v tom, že sa viac podporuje domáca spotreba namiesto spotreby drahších výrobkov z dovozu a navyše sa právom očakáva, že čoraz viac amerických firiem sa vráti zo zahraničných trhov domov, čím sa podporí vznik nových pracovných miest. A to sa

aj naozaj deje, čo Trump vyťahuje ako svoj tromf.

■ OTÁZNIKY REFORMY

O reformu eurozóny sa najviac usiluje francúzsky prezident Emmanuel Macron, ktorý chce presadiť spoločný rozpočet eurozóny a jedného ministra financií, čo sú dôležité predpoklady budúcej fiškálnej únie. Bez Nemecka sa mu to určite nepodarí. Dlh sa v tomto smere nič nedialo, lebo zostavovanie nemeckej koalíciej vlády trvalo veľmi dlho a bez jej predstavy nemôžeme s reformou v eurozóne počítať. Nemci zatiaľ nesúhlasia s vydávaním spoločného európskeho dlhopisu, ktorým by sa za záväzky ktoréhokoľvek člana eurozóny ručilo aj peniazmi ostatných štátov, a tiež nie sú naklo-

není na vznik fiškálnej únie, keďže by to vyžadovalo aj zmeny v doteraz stále platných úniových zmluvách. A tak treba objektívne povedať, že ak k nejakým zmenám v tomto roku na pôde eurozóny naozaj dôjde, tak len v premene známeho európskeho stabilizačného fondu na budúci Európsky menový fond.

Iná vec je dokončenie bankovej únie, kde sa zatiaľ nedarí zaviesť systém poisťovania vkladov pre všetky banky v eurozóne aj preto, že talianske banky majú obrovské množstvo zlých úverov a vo výpočte retardačných momentov by sme mohli pokračovať. Ak menová únia v eurozóne bude dlhová, odmietajú do nej vstúpiť ostatné tri štáty Vyšehradskej štvorky. Ich premiéri na tohtoročnom januárovom samite v Budapešti nielenže odmietli povinné kvóty, ale aj rozhodli, že akékoľvek rozhodnutia v EÚ musia byť prijímané na základe dohody všetkých členských štátov. Slovensko ako jediný člen eurozóny v tomto zoskupení sa tak môže ocitnúť v dosť zložitej politickej situácii, keďže reforma eurozóny si bude vyžadovať okrem dokončenia bankovej a kapitálovej únie aj fiškálnu úniu, s čím budú mať ostatní členovia V4 problém, pretože chcú fungovanie Európy ako spoločenstva slobodných suverénnych štátov s vlastnou fiškálnou politikou.

BESEDNICA

Stáli sme v polkruhu vo výrobných hale. Štátny podnik investoval do masívnej modernizácie výrobných liniek a po roku pripravil a nákup moderných technológií sa mala linka spustiť. Pri strojoch stáli pracovníci v rovnakých montérkach. Slávnostné príhovory začal generálny riaditeľ, privítal hostí, pohovoril o význame novej linky a existencii závodu v pomerne chudobnom kraji. Po ňom mal prejav štátny tajomník, župan, primátor. Za hudobného sprievodu predniesol syn jedného zo zamestnancov pronárodnú báseň. Dekan miestnej farnosti zvýraznil úlohu práce v ľudskej pospolitosti a linku požehnal. Riaditeľ závodu spustil prvý stroj v linke a robotníci začali dozeráť na chod poloautomatickej linky.

V parketárni...

To to nie je romantický príbeh z červenej knižnice. Skutočne sa stal pred tromi rokmi a opakoval sa posledne v marci toho roku po ukončení modernizácie linky na výrobu parkiet. Bolo to obdivuhodné a príkladné. Jediná škoda – celé sa to udialo v Maďarsku.

Na slávnostné spustenie linky boli pozvaní aj obchodní partneri – zdôrazňujem – partneri štátnej firmy, obdoby Lesov Slovenskej republiky. Vedľa nás – ako zástupcov slovenských odberateľov – stál majiteľ drevarskej firmy z Rakúska, dvaja Slováci, Chorvát...

A tak sme si spomenuli, ako dopadli rovnaké linky u nás v Žarnovici či Pezinku. Rozpredané na šrot, zlikvidované aj s dlhmi voči dodávateľom surovín a štátu. Dekan miestnej farnosti by mohol len prečítať nekrológ.

Okrem prednesu rýdzo ekonomických údajov o linke a podniku sme si dobre zapamätali niektoré vety z vystúpenia maďarského štátneho tajomníka príslušného rezortu. Maďari mali pred voľbami, takže politici si chodili ohrievať polievocku medzi národ, ale uprostred samochvál zaznelo aj racionálne jadro. Štátny tajomník upozornil na fakt, že aj štát patrí medzi zodpovedných vlastníkov, vie a môže efektívne investovať, využívať rôzne spôsoby financovania, hospodáriť so ziskom a zabezpečovať pre zamestnancov štátnych hospodárskych firiem platu na rovnakej a lepšej úrovni ako súkromné firmy. Keďže štátna firma obhospodaruje v plnom rozsahu lesy, pritom má aj vlastnú pilu a finálnu výrobu, získané prostriedky z druhovýroby spätne investuje do lesov a zlepšovania životného prostredia. Vybudované sú „Lesnícke školy hory“ pre žiakov, informačné centrum, obory na spôsob zoológickej záhrady, všetko čisté, všetko upravené...

U nás sme si po roku 1989 zvykli – už bez väčšieho vzrušenia – na správy, kto, čo, kedy a ako „sprivatizoval“, ako si zo štátneho odkrajovali a odkrajujú finančné skupiny alebo len takí príležitostní zlodějčkovia. Tu si samotní zamestnanci firmu strážia. Obchodné rokovania s nimi sú tvrdé, ale racionálne. Slová istého ich riadiaceho pracovníka (po pracovnom čase pri deci dobrého vína) by si mali zobrať k srdcu naši podnikatelia: „Ak my nebudeme dobre hospodáriť a tvoriť zisk, dvestopäťdesiat rodín príde o živobytie. A v tejto priemyselne menej vyspelej časti Maďarska všetci môžu ísť na úrad práce. A to nechceme. Ako by som sa pozrel svojím susedom do očí?“

Milan ČASNOCHA

Od prvých signálov demokratizácie na Slovensku ubehlo päťdesiatpäť rokov Predjarie prišlo o päť rokov skôr

Ján ČOMAJ – Foto: archív SNN

Tento rok si pripomíname polstoročie od veľkého pokusu slobodomyselných občanov Slovenska poľudštiť socialistický spoločenský poriadok v Česko-Slovensku. Nebolo to jednoduché, no ani bez nebezpečenstiev. Chcelo to veľa statočnosti, odvahy i taktiky, lebo tí prví, najmä tí prví, museli rátať s tvrdým revanšom straníckych aparátov a polície. O to viac si to zasluhuje našu pozornosť. V čase, keď odvaha zlacnela a rozum zdrážel.

Politický odmäk začiatkom šesťdesiatych rokov sa vyznačoval úprimnou dôverou nás k tým, čo stáli na ich čele. Symbolom politiky s ľudskou tvárou sa stal Alexander DUBČEK, na obrázku uprostred davu priaznivcov na zhromaždení v Bratislave.

Slovensko v úsilí o zmenu pomerov v Česko-Slovensku hralo v tom čase prím. Nebojácne a cielavedome, lebo v tom videlo aj možnosť presadiť svoje národné záujmy, mať väčší podiel na deľbe hodnôt a nebyť len dodávateľom surovín a lacnej pracovnej sily či výrobcom polotovarov pre český priemysel. Výrazný zlom v slovenskom politickom ovzduší vyvolali najmä tieto momenty:

• PRÍCHOD DUBČEKA

Príchod Alexandra Dubčeka, doterajšieho tajomníka krajského výboru strany v Banskej Bystrici do Bratislavy a jeho vymenovanie za tajomníka ÚV KSS v roku 1962. Nemal to ľahké. O jari s pred päťdesiatich piatich rokov hovoril v pamätiach Nádej zomiera posledná: „Moja situácia vyzerala neradostne. V Bratislave som bol obklopený Novotného vernými druhmi a pomáhačmi: K. Bacilkom, P. Davidom, M. Chudíkom a M. Sabolčíkom. Mój spolužiak z Moskvy a druh Jozef Lenárt tam bol tiež, ale ako sa ukázalo neskôr, nedalo sa s ním rátať. Nemal som veľa času, aby som si vybudoval obranu, a tak som obnovoval kontakty so starými priateľmi a hľadal nových spojencov. Vedel som, že tam sú, aj keď nie v najvyšších funkciách. Cestoval som po Slovensku a rozprával som sa s miestnymi funkcionármi, ale najmä s obyčajnými ľuďmi. Postupoval som systematicky a usiloval som sa blokať Novotného ťahy proti mne. Moja taktika sa ukázala správna. Na XII. zjazde KSČ som bol napriek Novotného postaveniu zvolený za člena dôležitej komisie na vyšetrovanie represii a politických zločinov z päťdesiatych rokov.“

• PÁD BACÍLKA

V roku 1962 strana rehabilitovala obeť hanebného procesu s tzv. slovenskými buržoáznymi nacionalistami; s G. Husákom, ktorému dali súdruhovia pôvodne doživotný žalár, a s ďalšími odsúdenými na dlhé roky ťažkého väzenia – Novomeským, L. Holdošom, D. Okálím a inými.

Veľkou udalosťou v začínajúcej obrode spoločnosti bolo aj odvolanie Karola Bacílka z miesta prvého tajomníka ÚV KSS ešte v tom istom roku.

To boli signály pre statočných spisovateľov a odvážnych novinárov prehovoriť. Zjazd slovenských spisovateľov 22. apríla 1963 a najmä slovenských novinárov o mesiac neskôr – to bola neočakávaná a nevídaná búrka proti doterajšej praxi komunistov. Novinársky zjazd, už „vyhecovaný“ ostrým vystúpením spisovateľov, mal ešte odvážnejší priebeh a cieľene triafal do nositeľov stalinizmu v Česko-Slovensku. Spomeniem aspoň vystúpenie Miroslava Hyska – komunistu, šéfredaktora povstaleckej Pravdy, nositeľa Radu SNP. To bol otvorený útok proti Viliamovi Širokému, predsedovi česko-slovenskej vlády a členovi politbyra. A Hysko ho vykreslil ako zloducha brutálnej moci. Taký odvážny čin zatriasol republikou. Prezident a prvý tajomník ÚV KSS Antonín Novotný v prvej chvíli vzal Širokého pod svoje ochranné krídla, dokonca prešiel do útoku, ale lavína sa už pohla: zriadila sa tzv. barnabitská komisia (meno jej prischlo podľa toho, že rokovala v pražskom kláštore barnabítiek), lebo doterajšie rehabilitácie obetí režimu boli formálne a skôr zakrývajúce pofebruárové ničomnosti režimu. O pár mesiacov musel Novotný, ak sa chcel sám zachrániť, Širokého obetovať. Na čelo česko-slovenskej vlády prišiel predsa len racionálnejší a navyše aj mladší človek – Slovák Jozef Lenárt.

• REHABILITÁCIA VOJAKOV

Tlak slovenskej tlače prinútil stranu a vládu rehabilitovať aj povstaleckých vojakov a najmä dôstojníkov, ktorých degradovali, znemožnili im spoločenské uplatnenie a mnohých vrhli do pracovných táborov. Dovtedy strana ponímala SNP ako vzburu komunistov – partizánov proti slovenskému štátu, hoci SNP malo predovšetkým charakter vojenského povstania proti nemeckej okupácii, veď aj základné heslo SNP bolo Smrť nemeckému okupantom!

Každý ústupok straníckeho vedenia vyvolal v tlači, v tých rokoch prevažne len slovenskej, nové aktivity a chuť dosiahnuť ďalší cieľ.

Prím stále hral Kultúrny život, ten sa odvážil vystúpiť proti nezmyslom prvý. Ihneď ho nasledoval mládežnícky denník Smena, postupne sa

pridávali satirický časopis Roháč, obzretnejšie odborársky denník Práca, ale v polovici šesťdesiatych rokov už aj stranícka Pravda. Kultúrny život do tohto úsilia zapojil aj najznámejších zahraničných spisovateľov, keď pred päťdesiatimi piatimi rokmi spustil anketu Hovorí k nám spisovateľia sveta. Prispelo do nej dvadsaťdeväť (!) osobností svetovej literatúry, medzi nimi Alberto Moravia, Paolo Pasolini, Jean-Paul Sartre a iní. Rozruch vyvolala aj polemika Mňačko – Hochut.

• ZBORNÍK O TLAČI

Historik Stanislav Sikora v štúdiu pre zborník E. Londonovej o slovenskej tlači v šesťdesiatych rokoch a politickom vývoji v Česko-Slovensku píše: „V novinách a časopisoch – Kultúrnom živote, Smene a Roháci, neskôr aj v Pravde, Práci a rozličných regionálnych časopisoch, kritizovali nešváry socialistickej spoločnosti, deformácie marxizmu-leninizmu, porušovanie socialistickej zákonosti, krvavé účtovanie s domnelými a potenciálnymi odporcami komunistického režimu neohrození žurnalisti. K nim sa pripájali aj vedci a umelci najmä z oblasti spoločenských vied, ktorých už neznesiteľne škrtila zvieracia kazajka existujúceho ideologického systému. Z týchto odvážnych novinárov spomeniem aspoň J. Čomaja, M. Dzvoničkovú, O. Fulopa, G. Gryzlova, M. Hamadu, M. Hyska, M. Hrica, D. Herrmannovú, M. Janeka, J. Jonáka, R. Kaliského, A. Kurinu, S. Kalného, J. Košťovú, P. Ličku, E. Lobla, A. Mensatorisa, T. Michala, L. Mňačka, R. Olšínského, O. Plávkovú, M. Ruppeldtu, J. Sitka, J. Smolca, P. Števečka, J. Špitza, J. Vereša, M. Vároša a i.“

• PRIŤAŽLIVÉ VZORY

Ako pre každého chtivého žurnalistu tých čias aj pre mňa boli vzorom predovšetkým Roman Kaliský a Ladislav Mňačko. Jeho seriál Život bez adresy, ktorý v Smene koncom päťdesiatych rokov uverejňoval a potom vydal knižne ako Kde sa končia prašné cesty, som chápal ako latku, ktorú už nijaký slušný reportér nesmie podliezať. Ja som si však pozorne všimol aj tvorbu jedného mladého muža, iba o tri roky odo mňa

staršieho, na ktorého sa v tejto súvislosti zabúda. Nie z nedbanlivosti, iba preto, že jeho žurnalistika zostala v tieni literárnej tvorby, že ju prekrylo štyridsať kníh próz, literatúry faktu, tvorby pre deti a mládež a veľkých historických románových kompozícií – Anton Hykisch. Patrí sa mi ho spomenúť.

• ODVÁŽNY PUBLICISTA

Vždy, keď sa hovorí o šesťdesiatych rokoch u nás, vychodí mi, akoby boli prišli sami od seba, doviatie vetrom. Nie je to tak. Sú výsledkom drobnej, sústavnej a veľmi riskantnej činnosti konkrétnych ľudí, odvážnych predstaviteľov slovenskej inteligencie a z nich predovšetkým ekonomov, akými boli Pavlenda, Húska, Kočtúch... a Hykisch, áno, aj Hykisch, lebo sotva by boli jeho publicistické vystúpenia také fundované a burcujuce nebyť jeho ekonomického vzdelania. To totiž neboli výkriky do davu ani gesto nevraživeho prejavu proti moci, len tak, aby sa vykriklo, nie, Hykischov protest bol úprimný, hlboký a erudovaný. Mal náboj racionality. Aj preto Hykisch nie je len žijúci klasik slovenskej modernej prózy, ale aj klasik slovenskej publicistiky, a špeciálne eseje.

S Richardom Blechom, Viktorom Pavlendem, Pavlom Števečkom, Edom Grečnerom a niekoľkými ďalšími zakladal Klub mladej slovenskej inteligencie. Sám sa začal prejavovať ako smelý publicista, osobnosť vtedajšieho najsilnejšieho média – rozhlasu, a najpriebornejšieho časopisu Kultúrny život, ba ako líder politicky orientovaného Klubu mladej slovenskej inteligencie. Na prvom stretnutí Hykisch v prejave okrem iného povedal: „Socializmus nebudujeme pre komunistov, ale pre ľudí...“ Aj to je malý príklad, že v zlomových chvíľach nie všemocná strana, ale relatívne malá hŕstka slovenských tvorcov posúvala dobu k myšlienkam zabudnutej demokracie.

• ÚLOHA REPORTÉROV

Neoceniteľná bola úloha slovenských reportérov tých čias. Vladimír Ferko pred časom preniesol ťažisko tvorby do vlastivedných kníh, teraz sa vracia k reportáži a ňou odhaľuje vražednosť režimu. Slavo Kalný na východe získava zaujímavé námety zo života Rómov. Aj vtedy to bola žeravá téma, len sa nepatrilo o nej písať. Úsilie režimu o ich splnutie s majoritnou spoločnosťou, aj keď sa práca stala povinnou zo zákona, nevyšlo. V rokoch 1959 – 1965 sa podarilo zariadiť do pracovného pomeru šesťnásťtisíc Rómov – bolo to len 16,3 percenta osôb v produktívnom veku. A hoci sa za ten čas zlikvidovalo štyridsaťpäť najhorších osád s dvestisícpäťsto chatrčami, ešte aj v roku 1967 bolo na Slovensku stále tisícdvadsaťsedem osád a asi dvanásťtisícpäťsto chatrčí. Slavo Kalný mal pre tieto obdivuhodné cit, poňal ju z mnohých strán a v rozličných súvislostiach a navyše tým, že je vynikajúcim rozprávačom, sa zmocnil tejto v socializme úplne novej témy aj čitateľsky pútavo. A ešte je tu Gavril Gryzlov, jeho malé a väčšie senzácie, na ktoré mal nos. To už mu vyšlo päť reportážnych kníh a ešte nemal tridsaťpäť rokov. A práve v čase, keď všetko začalo vriieť, keď také osobnosti žurnalistiky ako V. Ferko alebo S. Kalný museli prebrať funkcie vo vedení novín, stal som sa reportérom Smeny. Nebolo to ľahké byť partnerom chlapa takéhoto formátu. Nedalo sa mu privesiť na chrbát ani kráčať v jeho šľapách, každý sme museli svojou cestou.

Osudy ukričtených sa stali hlavnou témou aj ďalších reportérov tých čias – Ruda Olšínského v Kultúrnom živote, Jána Smolca v Smene, E. Weidlera a V. Oravca v rozhlase, pribúdali ďalší v Práci, vo Večerníku..., reportáže prebúdali svedomie národa a viedli ho k historickým udalostiam roku 1968.

Ľudové tradície sa podobne ako spoločnosť postupom času menia Veľká noc už pokukuje spoza rohu

Maroš M. BANČEJ – Foto: Štefan KAČENA

Ľudia už od pradávna mali snahu pozorne sledovať plynutie času, životne dôležité striedanie ročných období a aby si kľúčové dátumy lepšie pamätali, spájali si ich s rôznymi rituálmi. Označujeme ich aj ako ľudové tradície a obsahujú v sebe fascinujúco inšpiratívnu zmes hudby, piesní, slova, výtvarného prejavu a dramatického umenia.

Bolo to v polovici sedemdesiatych rokov posledný aprílový deň. Mój spolužiak, zasiahnutý čerstvou gymnaziálnou láskou, rozmýšľal, ako dať svojej láske najavo horúce city, ktoré k nej prechovával. Náhle dostal nápad a ráno na prvého mája bol na bráničke mladej dámy vztýčený máj. Tak ako sa patrí, nádherne zelený a ozdobený stužkami. V okresnom meste, kde si podobné tradície pamätali azda už iba naši rodičia, to medzi nami mládenkami mimoriadne zarezonovalo a nasledujúce ráno sa nechali inšpirovať ešte traja Rómeovia. Tradícia na chvilu vstala z popola...

■ MORENA ČI MAREK

Vofakedy príchod jari neavizoval len štebot lastovičiek a čerstvá zeleň stromov. Naši predkovia si dali záležť na rôznych rituáloch, ktoré mali pre nich mimoriadny význam a v neposlednom rade sa pri nich aj dobre zabavili. Ešte pred samotnou Veľkou nocou ľudia nikdy nezabudli vyprevadiť zimu, a to tradičným pálením Moreny. Morena symbolizovala slovanskú bohyňu zimy a smrti, ľudia ju nosili po dedine a nakoniec podpálili a hodili do potoka. Verili, že takto odoženú od seba choroby, ba aj smrť. Tento zvyk si možno vykladať rôzne.

Podľa jedných slamená figurína symbolizovala zimu, ktorej odchod mal otvoriť cestu pre nástup jari a po nej leta. Podľa iných bola Morena zosobením smrti a jej likvidácia mala zabezpečiť prosperitu celej obci. A pre staré dievky bol tento zvyk veľmi dôležitý. Museli pozorne sledovať, na ktorú stranu Morena bude plávať a pri ktorej strane sa zastaví. Ak to bolo blízko nejakej chalupy a býval v nej slobodný mládenec, ten jej mal byť aj súdny.

Vraví sa, že na Juraja 24. apríla sa zem otvára. Na povrch vychádzajú rastliny, hady a iné živočíchy. Kto na Ďura stretne hada a odreže mu hlavu, získa účinný talizman. Aj na Juraja sa ľudia rôznymi magickými úkonmi usilovali prekaziť činnosť škodlivých síl. Uhlíkom vykiadali stajne, kravam dávali cesnak, dobytok okiadať zeleným žitom. Ženy opäť skoro ráno stierali rosou z cudzej lúky. Ohňami vyhánali zlé sily z chotára.

Na Marka 25. apríla bolo sviätie ozimín. Z kostola vyšla procesia na čele s kňazom, dievčatá niesli sochu Panny Márie, mládenec zástavu a za nimi nasledovali ostatní účastníci sprievodu. Z posvätených ozimín dievčatá uvili vence a ozdobili nimi zástavy a sochu a každý si vzal niekoľko stebiel so sebou na ochranu pred bleskom.

■ EUROŠIBANIE

Vydajactivé devy v regióne Nitry v noci pred Veľkým piatkom hľadali kaluže a sadali si do nich odriekajúce verše: „Kaluža, kaluža, dajže mi muža. Ak mi muža nedáš, na rok ma zas tu máš.“ Dodnes najviac tradícií badať na Veľkonočný pondelok. Vyšibanie a kúpačka mali priniesť zdravie a krásu a definitívne zažehnať zlých duchov. Polievači v minulosti dostávali kraslicu a stužku, peniačky putovali na spoločnú zábavu – prvú od konca fašiangov. A svoj priestor na malú veľkonočnú pomstu dostali aj dievčatá, keď v utorok ráno v nečakaných skryšach čakali na mládenčov s poriadnou nádielkou vody.

Ostatne, veľkonočná šibačka je jedným z tradičných zvykov, ktoré prežili pomerne najdlhšie aj v modifikovaných, sídliskovo-socialistických časoch. Stačí si prečítať skvostné spomienky Jula Satinského, ako bohemska umelecká chasa v Bratislave povýšila šibačku na skutočne úžasný happening. Na druhej strane, pokiaľ po novembri 1989 sa naše tradície začali prudko strácať v prospech Valentínov, tekvicovo-lebkových halloweenov či írskych svätých Patrickov, zdá sa, že Veľká noc už pokukuje spoza rohu. Mimoriadne úspešná šou Zem spieva

Na vidieku ešte možno zažiť nefalšovanú šibačku – dokonca i v krojoch, čo je aj zásluha mimoriadne úspešného televízneho formátu Zem spieva.

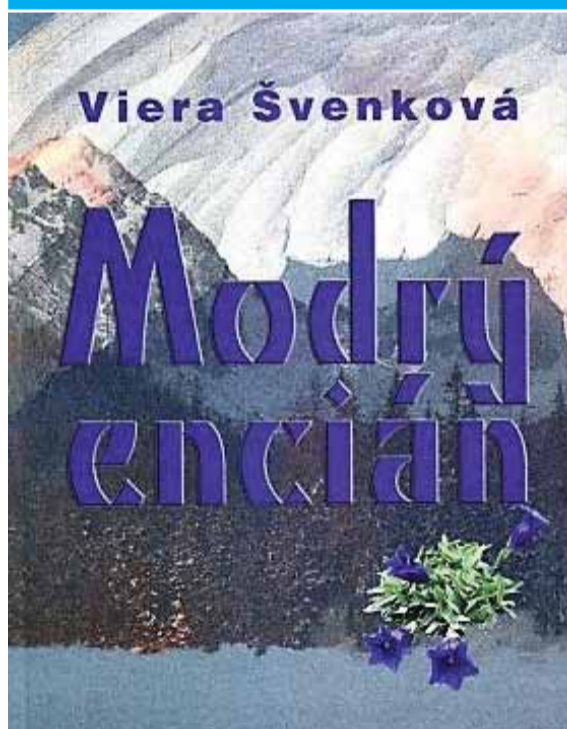
priniesla renesanciu folklóru a mladí ľudia sa začínajú obzerať aj po ostatných prejavoch ľudových tradícií. Ešte pred dvoma desaťročiami najmä mladé „gender“ Európanky a Američanky upadli do ťažkého šoku, keď zistili, že u nás sa v rámci tradičných zvykov „bijú ženy“. Nedávno bola na istom rakúskom serveri uverejnená reportáž, kde autorka (!) s nadšením opisovala

pôvodné, silou prírody podmienené tradície, ktoré v žiadnom prípade nie sú založené na násilí, ale na prapôvodnej túžbe po sile, zdraví a po láske. Hľa, možno sa dočkáme časov, keď devy budú hrdo nosiť odznak s vyobrazením korbáča – šibáka, a vajička s nápisom „Mňa tiež!“, čím dajú najavo, že sú žiaduce pre mužskú časť populácie a že si ctia tradície.

Viera ŠVENKOVÁ: Modrý encián, Vydavateľstvo SSS, Bratislava 2018

Dlhé tiene aj slnečný svit

KNIHA TÝŽDŇA

V prvých mesiacoch tohto roka vyšla našej poprednej prozaičke, publicistke a prekladateľke Viere ŠVENKOVEJ vo Vydavateľstve Spolku slovenských spisovateľov ďalšia zbierka poviedok. Autorka programovo a s istotou pracuje v oblasti, v ktorej je najlepšia – v žánri poviedky, ktorú jej prisúdili už vari sudičky pri narodení.

Pri písaní poviedok Švenková takmer vždy hľadala literárne inšpirácie najmä v rodnom podtatranskom kraji. Tak sa zrodili zbierky poviedok Biela pani Zuzana, Malý herbár, Hory na dosah, Hra o perly. Aj ostatná zbierka poviedok Modrý encián je odtiaľ a ako je pre ňu príznačné, je najmä o živote. Lebo „... každý potrebuje ľudskú blízkosť ... zub času užiera z príležitostí, ako malinu zhltnie každú sľubnú príležitosť“ (poviedka Ostrov slobody). Dej šestnástich poviedok situuje do našej súčasnosti. Modrý encián je podnik v bližšie nešpecifikovanom mestečku pod Tatrami, do ktorého postavy Švenkovej poviedok, naši súčasníci, skôr či neskôr zavítajú. Súčasne encián, tento nežný kvietok z horských strání, symbolizuje dobro a krásno, ktoré aj napriek tvrdosti života sa predsa tu a tam v človeku zakorení.

Viera Švenková je tradičná aj moderná autorka. Tradičná v realistickom zobrazení života, moderná v tom, že sa usiluje zachytiť a pochopiť súčasnosť v jej mnohotvárnosti.

Jana JUDINOVÁ

MEDAILÓN

Dobrych humoristov, či už píšu básne, alebo sa venujú aforizmom, nie je nikdy dosť. Patrí medzi nich aj Milan LECHAN, ktorého tvorivú stopu v našom umení môžeme sledovať už zopár desaťročí.

Tvorca s darom humoru

Milan Lechan sa narodil 16. marca 1943 v Michalovciach. Po maturite na gymnáziu v Humennom študoval v rokoch 1960 – 1965 na Filozofickej fakulte Univerzity P. J. Šafárika v Prešove. Po skončení štúdií pracoval ako redaktor Vydavateľstva Osveta v Martine a od roku 1996 pôsobil v Knižnom centre v Žiline. Básnicko debutoval zbierkou aforizmov Čo je láska? (1970), ktorá bola samostatným zväzkom širšie koncipovaného zborníka Stretnutie IV. Ďalšia kniha Smiem prosiť? (1978) je mozaikou krátkych próz, veršovaných textov, aforizmov, sentencií a alúzií. Nasledovali humoristicky a často až absurdne ladené básnické zbierky Žena, ulica, dlaň, kosť (1982) a Mesto, srdce, vysvedčenie, dievča (2003). Pre deti napísal Milan Lechan knihu žiackych vtipných výrokov a aforizmov, básniček a rečňovaniak Učebnica na prestávku (1988). Tak isto zostavil a autorsky prispel do humoristických kníh Satirohumorikon (1989), Pop diár (1990) a Pelé-melé-chan (1991). Autorova neustála prítomnosť ako humoristu či aforistu v rôznych periodikách podnietila vznik zbierok Milan Lechan a iné básne (1994), Láskovanie s/h/láskou (1998), Žiacka knižka Milana Lechana (2001) a Virus smiechu (2002). Vyber z tvorby vydal autor pod názvom Slovo robí muza (2005). Milan Lechan spolupracoval prakticky so všetkými humoristicko-satirickými časopismi, neskôr po ich zániku je autorsky činný v rôznych periodikách, ale aj s redakciou zábavy v RTVS, kde je autorom množstva humoristických pásiem a pravidelných rubrik. Milan Lechan v týchto dňoch oslávil jubileum sedemdesiatpäť rokov. V mene redakcie mu srdečne blahozeláme!

(mab)

HUMORESKA

Náš obytný dom na Ovčej ulici ničím zvláštnym neupúta pozornosť okoloidúceho. Uznám, že nie je obložený mramorom s heliportom na streche ako neďaleký činžiak na Zlatej ulici, ale nie je ani ako dom na ulici Strateného vajdu, kde zahraniční filmári zvyknú nakrúcať vojnové scény z Kábulu. Skrátka, náš dom je taký akurát. Domový výbor tvoria inžinier Mrkal, doktorka Žmurkalová a Dežo Guľa. Všetko fungovalo celkom pekne, keby tu nebola trojica majiteľov bytov s jednoznačnými ambíciami, že len pod ich vedením sa naše spoločenstvo vlastníkov bude rozvíjať priam k nebeským výšinám. Boli to Magister Pobehajko, teta

Blažková, zvaná aj „Stará“, a doktor Skrivajsa. Začali kampaň s tým, že pôvodný domový výbor je partičkou skývraživých zlodejov, ktorí bohapusto okrádajú všetkých obyvateľov

nás okabátili? Samozrejme že v ich nenásytných mafiánskych vreckách...

Naša nová trojica sa teda pevne rozhodla, že domový výbor musí dostať do svojich rúk, nech sa robí,

si vykračuje pred barom pochybnej povesti a z kabelky sa jej na zem trúsia hrubé zväzky bankoviek. Ďalším krokom boli pravidelné mítingy pred vchodom do kočíkárne, na kto-

domový výbor nie a nie zložiť funkcie. Napokon sa do celej kauzy vložil doktor Skrivajsa. Prišiel so senzáčnym odhalením, že starému Piťovi z prvého poschodia dal niekto pred výťahom facku. Jednoznačne preto, že vchodové dvere sa zle zamykali, keďže mafia z domového výboru prešustrovala peniaze na nový zámok. Skutočnosť, že Piťo schytl jednu ľahkú favoručníu v miestnom pohostinstve a súc nacengany po oslave dôchodku si nepamätal kde, naša nová trojica domových výborníkov nenápadne zatajila. Nový domový výbor bol neodkladne inštalovaný do funkcií a my sme zistili, že už stihol podpísať zmluvu na dodávku tepla. Až sa nám z tej sumy orosilo čelo. Ale už bolo neskoro...

Marek DANKO

Ako sme prevratom zmenili domový výbor

od prízemia až po siedme poschodie. Napríklad vyúčtujú na schôdzi náter poštových schránok, pričom uvedú takú sumu, ako keby to robil Leonardo da Vinci a Michelangelo mu pritom miešal farbu. Rozdiel si pekne suchnú do vlastnej kešene. Alebo pri umývaní spoločných priestorov uvádzajú také množstvá saponátov, že by sa nimi dalo vypucovať Červené námestie. No a kde skončí príslušná suma, o ktorú

čo sa robí. Magister Pobehajko kdesi zohnal veľkú nástenku, práčne z nej odstránil kosák, kladivo a hviezdu, zavesil ju do vestibulu a naši kandidáti začali na nej uverejňovať plamenné články, výzvy, ba aj fotografie a karikatúry. Mimoriadny záujem vzbudila najmä karikatúra doktorky Žmurkalovej, na ktorej bola vyobrazená ako žena ľahkých mravov, zmláňovaná sťa veľkonočná kraslica, ako

rých Blažková, zvaná „Stará“, rozdávala vlastnoručne upečenú štrúdlu a zasnávané ohovárala členov nenávideného domového výboru. Pomáhali jej v tom aj neplnoleté dvojčatá Miazgové z tretieho poschodia, ktoré uplácala tým, že im od sesternice lekárký zháňala falošné ospravedlnenky do školy. Skrátka, situácia v našom bytovom dome bola napätá až strach hovoriť, no pôvodný

ČRTA

V čase nepatričných náboženských trení medzi cirkvami na Slovensku, ktoré vyhovovali len maďarskému šovinizmu, sa medzi múdrymi kňazmi na oboch stranách prejavovali aj úplne opačné tendencie: podpora osobností z „druhej strany“, spolupráca pri vzdelávaní a pestovaní slovenského povedomia.

Propagátor krás slovenčiny

Takých prípadov bolo veľa; z najsvetlejších uvedme aspoň zvolenského katolíckeho kňaza a vzdelanca Jozefa Kozáčka, v poradí druhého predsedu MS, ktorý v štyridsiatych rokoch 19. storočia ako člen mestského zastupiteľstva presadil evanjelika Ľudovíta Štúra do poslaneckej stolice uhorského snemu za mesto Zvolen, alebo kolegiálnu spoluprácu prvých najvyšších predstaviteľov Matice slovenskej pri jej zrode – katolíckeho biskupa Štefana Moysesu a evanjelického superintendenta Karola Kuzmányho.

Štúrovské obdobie, ktoré bolo vďaka pôsobeniu evanjelických lýceí v Bratislave a Levoči poznačené aktivitou mladých vzdelaných luteránov, v matičnom období sa síly už vyrovnali, ba katolíci už aj pre svoju početnosť nadobúdali v národných aktivitách prevahu. Zaslúžil sa o to i hriechne zabúdaný spoluzakladateľ Matice slovenskej, literárne aktívny katolícky kňaz Jozef EMANUEL, rodák z Vrbového (18. marca 1803 – 8. mája 1890). Hodno si ho pri 215. výročí narodenia aspoň stručne pripomenúť.

Po maturite na nitrianskom gymnáziu absolvoval dve vysoké školy – najprv filozofiu v Nitre, potom teológiu v Trnave. Kaplánoval v Bytči a Horných Kočkovciach a od začiatku sa venoval aj poézii – publikoval v časopisoch Cyril a Metod, Literárne listy, Slovenské národné noviny, Orol tatranský, a keď prišiel v roku 1846 za farára do Košec (one-dlho sa stal dekanom ilavského dištriktu), literatúra sa mu stala druhým povolaním – od mladíckej poézie prešiel k filozofickej eseji, vzdelávacej publicistike, humoru i satire. Nebolo slovenského periodika vrátane najväčších, ako boli Katolícke noviny alebo Černokňazník, ktoré by rady neuverejnili Emanuelove hlbavé, a predsa ľahko čitateľné eseje, zábavné fejtóny či ostrú spoločenskú satiru. Od zrodu štúrovskej spisovnej slovenčiny písal iba v nej. Aj Jozef Miloslav Hurban pri obrane slovenčiny pred stareckým Kollárovým uprednostňovaním biblickej češtiny používal ako argumentáciu práve krásne príklady z Emanuelových textov. Patrí sa tohto propagátora krás slovenčiny a matičiara pri jeho jubileu aspoň takto pripomenúť.

(jč)

Spoluzakladateľ Matice slovenskej katolícky kňaz Jozef EMANUEL z Vrbového.

V týchto dňoch uplynulo šesť desaťročí od odchodu Ivana KRASKA Básnik osamelosti a smútku

Alexander GO CZ – Foto: archiv SNN

Slovenská poézia má vo svojich dejinách niekoľko kľúčových míľnikov. Prvým a najdôležitejším je tvorba štúrovskej generácie, ktorá svojím heroickým zápasom otvára slovenčinu v jej samozrejmej schopnosti zachytiť umelecký obraz ľudského života, jeho výhier, sklamaní, lásky aj nenávisti, hľadania aj nádejí. Za druhý významný míľnik môžeme považovať tvorbu básnikov a prozaikov zo začiatku 20. storočia, ktorí dokázali, že slovenské básne i próza sa svojim umeleckým hľadacstvom vyrovnajú národným literatúram najmä západoeurópskych štátov. Medzi kľúčových tvorcov tohto okolia patrí aj básnik Ivan KRASKO.

Ivan Krasko sa stal vedúcim zjavom Slovenskej moderny, básnickej generácie vstupujúcej do našej literatúry začiatkom 20. storočia. Stal sa ním preto, že najhlbšie a umelecky najpribojnejšie vyslovil drámu moderného človeka. V slovenských časopisoch sa začali objavovať prvé verše neznámeho básnika, podpisujúceho sa skratkou Janko C., neskôr Janko Cigán, lenže v skutočnosti čítajúce obecenstvo nevedelo, kto sa za týmto pseudonymom skrýva. Básnické meno Ivan Krasko mu vybral S. H. Vajanský pri uverejnení debutu Nox et solitudo podľa dediny v blízkosti jeho rodiska.

■ CESTA ŽIVOTOM

Ivan Krasko, vlastným menom Ján Botto, sa narodil 12. júla 1876 v Lukovištiach, v malej obci neďaleko Rimavskej Soboty. Pochádzal z rodiny maloroľníka Jána Botta a matky Roziny, rodenej Balázovej, bol vzdialeným príbuzným štúrovského básnika Jána Botta a tiež významného slovenského historika Júliusa Botta. Od roku 1887 navštevoval gymnázium v Rimavskej Sobotke, kde sa prejavovala silná maďarizácia. V tomto období mal súkromné hodiny u Michala Bodického v Pondelku. Od roku 1893 študoval v Sedmohradsku, a to jeden rok na nemeckom gymnáziu v meste Sibiu a dva roky na gymnáziu v Brašove, kde v júni v roku 1896 zložil maturitnú skúšku. V rokoch 1900 – 1905 vyštudoval Ivan Krasko chemické inžinierstvo na Českom vysokom učení technickom v Prahe a potom pracoval v Čechách ako chemik v cukrovare v Kloboukoch a technik v chemickej továrni v Slanom. V novembri v roku 1912 sa oženil s Ilonou Kňazovičovou. Svedkom na svadbe mu bol Pavol Országh Hviezdoslav, druhým svedkom bol švagor nevesty evanjelický farár v Istebnom a národopisec Ján Miloslav Hroboň. Manželka Bottovci mali tri deti – syna Jaromíra a dcéry Evu (vydala sa za spisovateľa Ladislava Mňačka) a Annu Vieru. Po vypuknutí prvej sve-

Inžinier Ján BOTTO (Ivan Krasko, stojaci druhý zľava) s kúpeľnými hosťami v Luhačovicach.

tovej vojny Krasko slúžil ako dôstojník rakúsko-uhorskej armády v strážnych vojenských útvaroch v poľskej Haliči, Taliansku a na Zakarpatskej Ukrajine. Pre pľúcnu chorobu sa viackrát liečil v rôznych vojenských nemocniciach.

■ HLADANIE VÝRAZU

Keď porovnáme rozsah tvorby Ivana Kraska s jeho významom a nesporne aj veľkým vplyvom na modernú slovenskú poéziu, cítime tu určitú disproporciu. V podstate môžeme jeho tvorbu zhrnúť do dvoch básnických zbierok. Prvá zbierka má nielen pre použitie latinčiny v názve do značnej miery mysticko-existenčný rozmer. Básnik v tom čase síce pracoval v Česku, ale srdcom bol pevne ukotvený na Slovensku. Každá jeho lyrická výpoveď mala vo svojom jadre konkrétny zážitok a básnik sa svojou tvorbou takpovediac oslobodzoval. Lyrickosť, piesňovitosť, baladickosť a hudobnosť sú charakteristickými znakmi Kraskovej lyriky. V jeho veršoch síce stretávame „momenty epičnosti a dramatickosti“, no majú svojrátzu podobu a výrazný lyrický akcent. Závažnú funkciu v zážitkovom poli Kraskovej básne zohráva čas. V jeho poézii sa často objavujú motívy spomienok (spätný pohľad), motívy neuchopených a premárnených príležitostí či motívy „opozdovania sa“. Kraskovo hľadanie miesta

v živote často ústi do pochmúrnych citových nálad, vyvolávaných melancholickým pocitom napríklad zmrákania sa na severozápadnej českej rovine. Spájanie prírodných motívov, väčšinou nostalgických a smutných, spája tvorca s ľubostným životom, ktorý neustále naráža na tvrdú realitu ťažkých a biednych pomerov, takých charakteristických pre začiatok 20. storočia. Z tohto pohľadu súznela Kraskova poetika s tým najlepším, čo sa v tých časoch objavilo napríklad na francúzskej a nemeckej poetickej scéne. Tón „sebaobžaloby“ i princíp sebaanalýzy je charakteristický pre celú Kraskovu lyriku. Zasahuje básne clivej erotiky (Prší, prší..., Balada), poetické svedectvá intelektuálnych kríz (Aminke, Pozvanie) i verše zadierajúce do psychickej reflexie sociálneho i národného útlaku (Jehovah). V Kraskovej zbierke Nox et solitudo stretávame neustálu osciláciu medzi svetlom a tmou, citovou túžbou a skepsou, snahou o naplnenie zmyslu života a bezmocnou rezignáciou, vierou a poznaním, potrebou družnosti a nanútenou osamotenosťou. Druhá a zároveň posledná Kraskova básnická zbierka vyšla v roku 1912. Venoval ju svojej snúbenici, neskoršej manželke Ilone Kňazovičovej z Dolného Kubína. I v tejto zbierke pokračovala citová dráma básnika, pravda, s novými peripetiami. Ozývajú sa ešte

Básnik Ivan KRASKO v časech, keď pracoval v českých fabrikách.

reminiscencie na prebolené lásky (Pie-seň), pocit viny za chvíle, ktoré nemuseli, a predsa nenávratne zapadli (Ty si ich videla...), objavuje sa motív erotickej túžby (Balada o smutnej panej, ktorá umrela) i motív sklamaní, neporozumenia a citovej dezilúzie (Dnes zore...). Krasko vo svojom vnútri prežíval konflikt vedy a viery. Ako často ho trápili konflikty medzi túžbou po opravdivej láske a medzi vzplanutím zmyslov, tak často ho mučili konflikty medzi chladným vedeckým poznaním a vierou v Božie riadenie sveta.

■ SPOVEĎ SRDCA

Literárna kritika často zaraďovala Ivana Kraska medzi tzv. „modernistov“, uvádzala ho do spojitosti so západnou dekadenciou a s českým symbolizmom, akoby v tom bola nejaká hodnota jeho diela. Krasko obdivoval Hviezdoslavovu epiku, ale aj napriek tomu zostal čistým lyrikom. Jeho poézia bola skutočne „jasná slnečná sňa lúča“, bola „balzamom“ na boľavé srdce, bola smutná, búrla ako pochod robotníkov za chlieb hladujúcich detí, bola pravdivá, znela ako hudba a bola i zastrená závojom tajomna.

Po skončení vojny pôsobil ako tajomník ministra Vavra Šrobára na Ministerstve s plnou mocou pre správu Slovenska v Bratislave, neskôr v Krajskom úrade. Po roku 1918 navštevoval aj prednášky z histórie, filológie a dejín umenia na Filozofickej fakulte a prednášky na Právnickej fakulte univerzity Komenského v Bratislave. V roku 1923 získal titul doktora technických vied a v roku 1943 sa z Bratislavy presťahoval do Piešťan. Ivan Krasko zomrel 3. marca 1958 v štátnom sanatóriu v Bratislave. Pochovaný je na cintoríne v rodných Lukovištiach.

Básnik, literárny vedec a prekladateľ Viliam TURČÁNY oslávil jubileum Veľkňaz Proglasu a iných prebásnení

Medzi základné kamene európskej poézie patrí Božská komédia Danteho Alighieriho. Toto vrcholné dielo talianskej renesancie odkazíva láka prekladateľov ako dôkaz majstrovského narábania s jazykom pri preklade. Pre slovenskú literatúru ho bravúrne preložil Viliam TURČÁNY, a nielen to. Zanechal v nej aj hlbokú básnickú a literárnovednú stopu. Skrátka, Viliam Turčány žil a žije literatúrou.

Maroš M. BANČEJ – Foto: TASR

Narodil sa 24. februára 1928 v Suche nad Parnou v roľníckej rodine. Do ľudovej školy chodil v rodisku a neskôr študoval na gymnáziu v Trnave. Odtiaľ viedla jeho cesta na Filozofickú fakultu Slovenskej univerzity v Bratislave, odbor slovenčina a francúzština, ktorú ukončil v roku 1952. V štvrtom ročníku štúdia bol súčasne redaktorom vo vydavateľstve Oráč. V rokoch 1952 až 1970 pracoval Viliam Turčány ako vedecký pracovník v Ústave dejín slovenskej literatúry SAV (1952 – 1970), neskôr prednášal ako lektor slovenskú literatúru na univerzite v Neapole a po návrate z Talianska sa opäť stal vedeckým pracovníkom SAV, kde pôsobil v Literárnovednom ústave až do odchodu na dôchodok v roku 1988. Žije v Bratislave a naďalej

sa venuje vedeckej a prekladateľskej práci. Poéziu publikoval už v rokoch vysokoškolských štúdií, a to najmä v časopisoch Borba, Plameň, Slovenské pohľady a Nová práca. Knižne debutoval básnickou zbierkou Jarky v kraji (1957), ktorú charakterizujú spomienky na detstvo, mladosť a rodný kraj. Monotematickým výberom poézie V. Turčányho je bibliofilské vydanie Učitelja Slovanov (1990), pričom na verbálnu hravosť a rýtmovnú vynachádzavosť Turčányho poézie upozorňujú už názvy jeho zbierok, ktoré sú do istej miery zmysluplnými skrývačkami. Potvrdzujú to aj zbierky Oheň z Neho (1992), Rada a dar (1995) i Turčányho zbierka „básni mladosti“ s názvom Srdce až do odchodu na dôchodok v roku 1988. Žije v Bratislave a naďalej

Rovnocennou súčasťou tvorivých aktivít V. Turčányho je jeho literárnovedná činnosť. Je popredným literárnym vedcom v oblasti verzológie. Knižne vydal Na krásnu zahradu Hollého Jána (1972), Petrarcov vavrín (1974) a napísal aj štúdie o básnickej tvorbe P. O. Hviezdoslava, S. H. Vajanského, J. Jesenského, I. Kraska a ďalších. Rovnako napísal štúdie aj o Danteho Pekle, ktoré bravúrne preložil. Svoju pozornosť a tvorivé schopnosti zameral však aj na najstaršiu slovenskú a slovanskú literárnu pamiatku – veľbáseň Proglas od sv. Konštantína-Cyrila. Jeho prebásnenie Proglasu do modernej slovenčiny i štúdie a články, ktoré napísal o tejto veľbáseň, začleňujú Slovákov medzi najkultúrnejšie národy modernej kresťanskej Európy už

Prebásnenie Proglasu Viliamom TURČÁNYM do modernej slovenčiny, ale aj ďalšie jeho preklady poézie zaradili Slovensko k najkultúrnejším národom Európy.

v 9. storočí, teda v časech, keď literatúru v ľudovom – národnom jazyku, nemali predkovia takmer nijakého dnešného európskeho národa, keďže sa písalo výlučne v latinčine či gréčtine. Už len tento neúplný výpočet aktivít Viliama Turčányho stačí, aby sme si s úctou pripomenuli jeho dielo a majstroví zaželali k jeho deväťdesiatim rokom všetko najlepšie!

Štvrtstoročie vzniku Slovenskej republiky oslávili u susedov v Poľsku Matičari z Trstenej u konzula v Krakove

Text a foto: Jana FRANČEKOVÁ, MO MS v Trstenej

Sme krajina s bohatou históriou, ale svoj vlastný štát nemáme dlho. Za štvrtstoročie samostatnej štátnosti však Slovensko vyspelo ako sebavedomý, suverénny a medzinárodne rešpektovaný štát i partner.

Významné výročie samostatnej Slovenskej republiky si matičari z Trstenej pripomenuli spoločne s funkcionármi a s členmi Spolku Slovákov v Poľsku u nášho generálneho konzula v Krakove za účasti predstaviteľov Malopoľského vojvodstva.

Desiaty január 2018 bol pre matičiarov z Trstenej významný deň, keď si spoločne so Spolkom Slovákov z Jablonky v Krakove u generálneho konzula SR Ivana Škorupu pripomenuli dvadsiate piate výročie vzniku Slovenskej republiky. Na slávnostnom stretnutí sa zúčastnili zástupcovia diplomatických úradov viacerých krajín, významné osobnosti spoločenského a hospodárskeho života, maršalek Krakova Zbigniev Szota, krajanovia zo Spiša, z Oravy, z Malopoľska spolu s generálnym tajomníkom Spolku Slovákov v Poľsku Lubomírom Molitorisom. Konzul Ivan Škorupa vo svojom prejave vyzdvihol význam vzniku SR, prítomným pripomenul historickú cestu aj hospodársky, ekonomický a spoločenský rozvoj Slovenska za uplynulých dvadsaťpäť rokov. Zdôraznil, že „Slovenská republika je dnes otvorený, moderný štát, na ktorý môžeme byť hrdí. Je krajinou, ktorá sa úspešne etablovala v európskom i celosvetovom priestore“.

Počas slávnostnej recepcie sa Slovensko predstavilo nielen kulinárskymi špecialitami, ale tiež prostredníctvom výstavy Good Idea Slovakia, pričom virtuálne okuliare umožnili záujemcom preniesť sa do našej nádhornej krajiny a vidieť tie najväčšie zaujímavosti Slovenska. Slávnostné chvíle umocnilo vystúpenie slovenskej ľudovej kapely Jendrišekovcov. Známe melódie slovenských ľudových piesní aj naše typické tance navodili príjemnú spoločenskú atmosféru.

keď si spoločne so Spolkom Slovákov z Jablonky v Krakove u generálneho konzula SR Ivana Škorupu pripomenuli dvadsiate piate výročie vzniku Slovenskej republiky. Na slávnostnom stretnutí sa zúčastnili zástupcovia diplomatických úradov viacerých krajín, významné osobnosti spoločenského a hospodárskeho života, maršalek Krakova Zbigniev Szota, krajanovia zo Spiša, z Oravy, z Malopoľska spolu s generálnym tajomníkom Spolku Slovákov v Poľsku Lubomírom Molitorisom. Konzul Ivan Škorupa vo svojom prejave vyzdvihol význam vzniku SR, prítomným pripomenul historickú cestu aj hospodársky, ekonomický a spoločenský rozvoj Slovenska za uplynulých dvadsaťpäť rokov. Zdôraznil, že „Slovenská republika je dnes otvorený, moderný štát, na ktorý môžeme byť hrdí. Je krajinou, ktorá sa úspešne etablovala v európskom i celosvetovom priestore“.

Remeselný dvor v Očovej patrila nedávno páračkám peria Peknú tradíciu oživila aj s úžitkom

Viera ŠIMKOVIČOVÁ, predsedníčka MO MS v Očovej

Očovskí matičari sa vrátili k tradícii páračiek peria a takto poslúžia klientom domov sociálnych služieb v okresoch Zvolen a Detva.

Kolorit dedín, kde sa chovali husi a kačky, dotvárali kedysi páračky peria. Ich čas prichádzal s dlhými zimnými večerami. Po viacročnej prestávke sa k nim vrátili aj očovskí matičari, ktorí pod vedením predsedníčky Viery Šimkovičovej pripravili Páračky v Očovej. Podujatie sa uskutočnilo koncom februára v tamojšom Remeselnom dvore, kde bolo všetko tak ako v minulosti – kopy

jemného peria, šikovné ženské ruky, zábava pri harmónike aj spomienky na detstvo a mladosť – najmä však chuť pripomenúť si pekný slovenský zvyk, ktorý kedysi spájal susedov, rodiny, kamarátov, celú dedinu. Páračky si takto zopakovali dvadsaťšesť žien, členiek Matice slovenskej, ale aj sympatizujúcich, ktoré prišli pozabávať „sivovlasí mládenci“ aj členky speváckej skupiny, a tak nečudo, že v peknej atmosfére aj pri dobrotách pod zub napárali peria za veľký vankúš. Nepôjde však do výbavy daktovej neveste, ale bude na úžitok klientov v domoch sociálnych služieb v okresoch Zvolen a Detva.

Tanec v tradičných maskách po dobrej zabíjačke Fašiangy, Turíce, Veľká noc ide

Ján TOMČO, predseda MO MS v Dubinnom

Ani chladnejšie počasie poslednú fašiangovú sobotu v Dubinnom nezabránilo, aby sa konal piaty ročník zabíjačkových hodov, karnevalový sprievod a zábava pri živej hudbe. Matičari z Miestneho odboru Matice slovenskej v maskách prechádzali obcou, pri každom dome zaspievali, zatancovali a pozvali domácich na zabíjačkové hody a zábavu. V kultúrnom dome sa zišlo okolo stopäťdesiat domácich a pochutnali si na zabíjačkovej kapustnici, hurkách, klo-

báskach, tlačienke, škvarkoch, ale dobre padol aj chlieb s masťou a cibulou. Masky všetkých vekových kategórií sa veselo zabávali a tancovali a porota mala ťažkú úlohu vybrať najlepšiu. Tanec sa striedal s vtipným hovorením slovom nášho ľudového rozprávača Piťa alias Františka Hanča. Zábava pokračovala až do rána a určite k tomu prispela aj hudba v podaní skupiny Čerkoše pod vedením Mareka Žoltáka. Pomocnú ruku pri organizácii podujatia podal aj sta-

Na záver fašiangov si Dubinčania pripravili zabíjačkové hody, karnevalový sprievod aj maskárnu zábavu, ktorými sa rozlúčili s časom zábav a veselosti a pripravili na pôstné obdobie do Veľkonočných sviatkov.

rosta Milan Hudák. Pomáhali tiež poslanci obecného zastupiteľstva,

členovia DFSK Dubinčan, seniori, telovýchovná jednota, hasiči.

Pripravovali memorandum

(red)

Predseda Matice slovenskej Marián Gešper sa v minulých dňoch stretol na pracovnom rokovaní s riaditeľom Štátneho pedagogického ústavu SR Ľudovítom Hajdukom. Hovorili najmä o budúcej spolupráci medzi obidvoma subjektmi v oblasti vzdelávania, pričom značnú časť diskusie venovali príprave obsahu a podmienuk spoločného memoranda o spolupráci.

V rámci práce komisií ŠPÚ bude pokračovať vzájomná odborná a vedecká spolupráca, ktorú roz-

širía tieto verejnoprávne inštitúcie o spoločné výchovno-vzdelávacie aktivity pre školy. Formou súťaží a konferencií sa sústreďia najmä na tie spoločenské témy, ktoré zvyšujú povedomie národnej identity a zvyšujú záujem o kultúru a históriu Slovákov. Zástupcovia ŠPÚ a MS sa dohodli, že jedným z prvých spoločne pripravených a uskutočnených podujatí bude odborná konferencia o Milanovi Rastislavovi Štefánikovi pri príležitosti stého výročia vzniku prvej Československej republiky.

Riaditeľ Štátneho pedagogického ústavu SR Ľudovít HAJDUK uvítal memorandum o spolupráci s Maticou slovenskou.

MATIČNÉ DEPEŠE

Pocta E. Burákovi

Mesto Stropkov oceňuje významných rodákov a osobností mesta od roku 2004 a jeho samospráva tak urobila aj v týchto dňoch, keď si mesto pripomína 614. výročie prvej písomnej zmienky. Medzi piatimi laureátmi a jednou ocenenou inštitúciou sa zvlášť vynímalo udeľenie čestného občianstva mesta bývalému stropkovskému pedagógovi Emilovi Burákovi st. in memoriam za pevný a nemenný postoj v období normalizácie, rozvoj matičného hnutia a podiel na založení MO MS v roku 1968.

Rodný môj kraj

V priestoroch Podtatranskej knižnice v Poprade v minulých dňoch vyhodnotili literárnu a výtvarnú súťaž Rodný môj kraj, ktorú pri príležitosti dvadsiateho piateho výročia vzniku Slovenskej republiky a deväťdesiateho výročia založenia MO MS v Poprade pripravili popradskí matičari s odborom školstva, mládeže a športu MsÚ s cieľom aj takto motívať školákov, aby sa viac zaujímali o svoju vlasť a jej krásy. Do literárnej časti súťaže poslali tri školy osemdesiatosem prác a deväť z nich organizátori odmenili knižnými cenami. Do výtvarnej súťaže sa zapojilo sedem popradských škôl s celkovým počtom päťdesiatpäť prác a ocenených bolo dvadsaťpäť žiakov.

Za krásu slova 2018

Dom MS v Prešove, Úrad PSK – odbor školstva a Súkromná stredná odborná škola ELBA v Prešove usporiadali tento týždeň jubilejný XX. ročník krajskej súťaže študentov stredných škôl Za krásu slova, v ktorej víťazi školských kôl absolvovali tri disciplíny – písomný vedomostný test z jednotlivých zložiek slovenského jazyka, ústny prednes pripraveného prejavu ľubovoľného textu a prednes prejavu na vyžrebovanú tému s jeho desaťminútovou prípravou. Najlepší spomedzi študentov gymnázií i stredných odborných škôl získali diplomy a hodnotné vecné ceny.

Veselé liptovské povedačky

Peter Vrlik (1964) je známy zo stránok SNN ako ich dopisovateľ literát a divadelník, ale aj ako zanešený matičiar. V nedávno vyhodnotenej súťaži o najkrajšiu knihu Liptova bodovala jeho knižka Veselé liptovské povedačky s podtitulom Načo sa Liptáci najviac hnevajú, kde tento všestranný regionalista uplatnil hlboké vedomosti o dejinách a osobnostiach v Liptove, veď na každú tamojšiu obec a jej obyvateľov pozná prezývku, vtipný verš, udalosť či príbeh a vie ich vtipne a priťažlivo podať.

Bibliotéka Slavica

Nitrianske združenie Slavica spoločne s Domom Matice slovenskej v Nitre pripravili na 25. marca od 9. do 19. hodiny v priestoroch D MS medzinárodnú knižnú výstavu Bibliotéka Slavica zameranú na malé vydavateľstvá, ktoré sa venujú problematike Slovanov a Slovanstva. Účast' prislúbili nielen viaceré edičné domy s takouto orientáciou, ale aj ich autori – Viktor Tímura a Vladimír Laubert. Pripravené sú tiež sprievodné podujatia: výstava Čaro slovenského ornamentu, besedy s vydavateľmi kníh, filatelistická výstava, knižná burza a antikvariát.

Pripravil Emil SEMANCO

OČAMI MATIČIARA

Pavol Emanuel Dobšinský bol pedagóg, spisovateľ, zberateľ a vydavateľ slovenských rozprávok, prekladateľ, publicista, redaktor, kritik, folklorista, básnik, literárny historik, a evanjelický farár známy v Gemi, ale neskôr i po celom Slovensku, ba poznajú ho aj v cudzine.

Dobšinský a Matica

Práve si pripomíname sto deväťdesiate výročie jeho narodenia. A ako ho spájame s Matice slovenskou? Keďže Matica slovenská je jednota milovníkov národa a života slovenského a vzhľadom na to, že medzi jej cieľe patrí slovenskú literatúru a krásne umenia pestovať, neodmysliteľne mi tam patrí aj Pavol Emanuel Dobšinský.

Po dlhom bádani a študovaní dostupných Letopisov Matice slovenskej našla som v nich aj meno Pavla Dobšinského. Zrod Matice slovenskej pripisujeme k roku 1863 a k tomu roku sa viaže aj záznam o tom, že Pavol Dobšinský bol zvolený za člena výboru Matice slovenskej, aby organizoval zbieranie a vydávanie ústnej slovesnosti na Slovensku. V dobových historických materiáloch je tiež zmienka, že bol členom odboru na zbieranie lexikálneho materiálu a slovesného odboru.

Literárnu tvorbu i zozbieranú a upravenú ľudovú slovesnosť publikoval v Pešťbudinských vedomostiach, Národných novinách, Slovenských pohľadoch. V roku 1871 redigoval Zborník Matice slovenskej a v diele Úvahy o slovenských povestiach publikoval výsledky dlhoročného štúdia slovenských ľudových rozprávok. K jeho činnosti, z poverenia výboru Matice slovenskej, sa pridružuje aj jeho kniha z roku 1880 Prostonárodné obyčaje, povera a hry slovenské. V matičných zápisniciach sa jeho meno spomína často, takže nemožno pochybovať, že bol aktívnym „výbornikom“ národnej ustanovizne.

Dobšinského môžeme charakterizovať ako všestrannú osobnosť. Vydania jeho ľudových rozprávok, podporované Maticou slovenskou, prispeli k rozvoju spisovného slovenského jazyka a stali sa základom slovenskej folkloristiky – poznania života a kultúry slovenského ľudu.

Tatiana TOMKOVÁ,
D MS v Rožňave

vydavatel.sk

SLOVAKIA ONLINE

.tasr.

Kultúrne umelecké slávnosti v Košiciach majú prvých víťazov

Absolutorium pre súbor Živena z Moldavy

Text a foto: Martina HOCKICKOVÁ

Nultý ročník Kultúrnych umeleckých slávností v staromestskej radnici v Košiciach sa koncom februára niesol v znamení folklóru, divadla i tanca. Možnosť prezentovať sa pod záštitou Matice slovenskej dostali hudobné a dramatické kolektívy, a to dokonca v rámci hlavných matičných aktivít roku 2018.

Vitáznemu kolektívu Košických umeleckých slávností – folklórnej skupine Živena z Moldavy nad Bodvou, blahoželá k víťazstvu moderátorka televíznej Kapury, členka poroty Katarína STROJNÁ.

Na prípravu zaujímavého a pestrého programu spolupracoval Mestský úrad Košice-Staré mesto a Občianske združenie KošAb. Do súťažnej prezentácie sa napokon

zapojilo jedenásť telies, ktorých výkony hodnotila odborná porota, v ktorej nechýbala Katarína Strojná, známa moderátorka tanečnej, speváckej a zvykoslovnej relácie Kapura.

Košické publikum videlo vystúpenia Prešovských heligonkárov, Živeny z Moldavy nad Bodvou, folklórnej skupiny Studzenka z Plechotíc, Konvalinky a Matičiarok z Košíc, Ozveny z Čane, Sociálneho divadla Hopi hope z Košíc, tiež košickej Šťastnej ženy z Košíc

a aj sólo vystúpenie pána Halapina z Plechotíc. Krásnou hrou na fujare potešil nesúťažne pán Tomko z Plechotíc. Vystúpenia boli naozaj nádherné a radosť z tohto kultúrneho podujatia bola v publiku zjavná. Porota mala neľahkú úlohu rozhodnúť a vybrať iba troch najlepších, no napokon sa rozhodla udeliť špeciálnu cenu Divadielku Hopi hope, ktorého členovia sú prevažne chlapi s Downovým syndrómom. Treťou priechku získali Prešovskí heligonkári, na druhom mieste sa umiestnili muži z folklórnej skupiny Studzenka a absolútnymi víťazmi nultého ročníka sa stala folklórna skupina Živena.

Aj vďaka tomuto podujatiu ožila kultúra a folklór Abova, Zemplína a Šariša. Kultúrne umelecké slávnosti v Košiciach mali pozitívny ohlas verejnosti, ktorá sa teší na ich pokračovanie.

Prednes umeleckých textov školákmi v Šintave má viacročnú tradíciu

Čaro slova prináša potešenie

Text a foto: Renáta HLAVATÁ

Prednes umeleckých textov na Základnej škole s materskou školou kráľa Svätopluka v Šintave má aj vďaka riaditeľovi PhDr. Martinovi Bôdisovi, PhD., a tamojším učiteľom viacročnú peknú tradíciu. Pedagógovia v príprave školského kola recitačnej súťaže Čaro slova usmerňujú svojich žiakov nielen pri výbere textu. Sústreďujú sa tiež na schopnosť žiaka vnímať, zažiť, interpretovať umelecký text a využiť vlastnú skúsenosť s umeleckým textom vo vlastnej individuálnej aktivite. Pritom sa usilujú, aby zvukovo realizovaná individuálna interpretácia mala myšlienkové poslanstvo a každý žiak vyslovil cez umelecký text svoju jedinečnú výpoveď. Toto mohli konštatovať opäť minulý

Vďaka nitrianskym vysokoškolským pedagógom aj členom Jazykovedného odboru MS má prednes umeleckých textov v Šintave výbornú úroveň.

mesiac členovia komisie zloženej z pedagógov Katedry slovenského jazyka a literatúry FF UKF v Nitre a Jazykovedného odboru Matice slovenskej, ktorí hodnotili výkony recitátorov v jednotlivých kategóriách. Čaro slova potvrdilo nielen zanietenosť organizá-

torov súťaže, ale aj samotných recitátorov, ktorí odovzdávali prítomnému publiku potešenie z bezprostredného stretnutia s umením. V tomto zmysle možno umelecký prednes aj na základnej škole vnímať ako neopakovateľné stotožnenie recitátora a poslucháča.

Z Istebného na Koniarku

Ani nevľúdne počasie s nedostatkom snehu neodradilo milovníkov turistiky od účasti na osemnástom ročníku zimného Prechodu istebnianskym chotárom. Takmer stotridsať dospelých s ratolestami sa v sobotu 10. marca vydalo na jedenáskilometrovú púť čarokrásnou istebnianskou dolinou až na Koniarku. Na polceste sa mohli občerstviť teplým čajom, opiecť klobásku, slaninku a zamaškrtiť si na šiškách. Po návrate z túry do domu kultúry čakali na všetkých porcie kotlíkového guláša. Posedenie pri chutnom jedle majstrov kuchárov spestrilo skvelé vystúpenie gitarového a speváckeho dua Rozlet a videoprezentácia predchádzajúcich ročníkov podujatia.

Pavol STUHLÝ – Foto: Dušan SABOL

Na rozlúčku so zimou sa matičiari v Istebnom rozhodli pripraviť 18. ročník zimného Prechodu istebnianskou dolinou. Aj keď snehu už bolo pomenej, o to viac bolo radosť medzi jeho účastníkmi.

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ

V deviatom čísle SNN sme sa v našom kvíze pýtali, kedy sa v niekdajšom socialistickom FZ ČSFR uskutočnilo rozhodujúce hlasovanie o rozdelení spoločného štátu Slovákov a Čechov na dve samostatné republiky? Správna odpoveď: 25. novembra 1992.

Naše ceny poputujú: Lubomírovi Hradskému do Lubochne, Františkovi Sopkovi do Komjatíc a Anne Zajacovej do Bratislavy. Výhercom blahoželáme!

V dnešnej otázke sa vrátíme ešte k minulotýždňovému vydaniu SNN, v ktorom sme na prvej strane pripomenuli 30. výročie tzv. Sviečkovej manifestácie v Bratislave. Na ktorom námestí sa vtedy veriáci zhromaždili?

Svoje odpovede posielajte na redakčnú adresu, ktorú nájdete v tiráži týchto novín, našej administrátorky pani Lubici Rišiaňovej do konca tohto mesiaca.

(se)

PRIPOMÍNAME SI

24. marca

– v roku 1898 sa v Bošáci narodil bankský staviteľ a pedagóg Ing. Juraj Krajčovič (120. výročie), prvý riaditeľ banskoštiavnickej chemickej priemyselovky; padol v SNP

– osemdesiatpäť rokov by mal hudobný skladateľ späť so začiatkom elektroakustickej tvorby na Slovensku Jozef Malovec (1833 – 1998)

25. marca

– pred sto päťdesiatimi rokmi predstavitelia politického hnutia Nová škola slovenská založili Demokratický spolok Slovenský národ (1868), ktorý pripravil najväčšiu kampaň medzi Slovákmi v Uhorsku – získal sedemdesiatšesť podpisov za zriadenie slovenských stredných škôl

– tridsiate výročie (1988) prvého verejného vystúpenia jednoduchých ľudí proti komunistickému režimu v čase normalizácie – sviečkovej manifestácie na Hviezdoslavovom námestí v Bratislave, ktorú vodnými delami a polievacími autami rozohnali Pohotovostné jednotky Verejnej bezpečnosti

– pred desiatimi rokmi v obci Mlyny v Maďarsku vystaňovali zo Slovenského domu slovenskú samosprávu a kultúrne stredisko, pred piatimi rokmi premiéri oboch krajín otvorili nový moderný Slovenský dom vybudovaný svojpomocou pilišských Slovákov a z maďarských i zo slovenských štátnych príspevkov

26. marca

– pred päťdesiatimi rokmi umrel v Palúdzke akad. mal. Peter Július Kern (1881 – 1963), neopakovateľný tatranský krajinár

27. marca

– osemdesiatpäť rokov (1933), čo čs. parlament odpovedal na sociálne nepokoje zákonom o karteloch a monopoloch; v ČSR bolo vtedy osemdesiatšesť kartelov

– tridsiate piate výročie násilného prepadu tajných františkánskych komunit v celej republike (1983)

28. marca

– v roku 1848 sa v Liptovskom Mikuláši zišli zástupcovia miest a obcí, žiadali účasť dedín a mešťanov na verejnej správe, rokovanie v slovenčine a národné práva v školstve, súdnictve a administratíve, Slovenské národné noviny označili udalosť za dovtedy najpamätnejší deň slovenských dejín; 170. výročie

– pred sedemdesiatimi rokmi biskupi vydali Pastiersky list, v ktorom odsúdili protizidovské opatrenia vlády (1943)

– pred dvadsiatimi rokmi (1993) snem HZDS opäť zvolil za svojho predsedu Vladimíra Mečiara, jeho protikandidát Milan Kňažko na protest vystúpil z hnutia

– životné jubileum má spisovateľka a novinárka Oľga Feldeková

29. marca

– osemdesiatku oslavuje svetový džezový trubkár Laco Džecy

– uplynie dvadsaťpäť rokov, čo umrel filmový režisér čs. „novej vlny“ Štefan Uher (1930 – 1993), autor filmu Slnko v sieti

30. marca

– v roku 1990 vznikla Stála konferencia slovenskej inteligencie Korene s cieľom

oživiť túžbu Slovákov po samostatnosťou a dosiahnuť štátnu suverenitu

(jč)